

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKAGA BLADET

Kolmapäeval, 11. augustil 1971

Nr. 63 (3648)

13. aastakäik

Kudirka asi UNO nimestikus

NEW YORK (EPL) — Balti võitlusorganisatsiooni BATUN-i president Kestutis K. Miklas on saanud UNO inimõiguste osakonnalt kin-nituse, et tema protesti peale USA poolt venelastele välja antud leedu meremehe Kudirkase karistamise vastu N. Liidus 10-aastase raske sunnituuga, on Kudirka asi võetus UNO inimõiguste rikkumiste nimekirja.

Nimekiri, mis on salajane, esitatakse igal aastal UNO inimõiguste Komisjonile koos üksikutes punktides antud puudutatud valitsuste vastustega.

● Rio de Janeiro politsei kuulutas teelise sõja autojuhtidele, kes pargivad oma masinad selleks mitte ette-nähtud kohtades. Neid karistatakse üsna ebatavalisel viisil. Autod viiakse viide garaazhi, mis paiknevad linna erinevates rajoonides. Oma auto leldmiseks peab juht sõitma läbi kõik garaazhid. Seda teha pole sugugi nii lihtne, sest need garaazhid on avatud ainult neli tundi päevas.

Uus doktor

NEW YORK (EPL) — Clevelandi Case Weston Reserve ülikoolis omandas doktori kraadi Jüri PILL. Doktori väitekirja teemaks oli "Technical Management and Control of Large Scale Urban Studies: A Comparative Analysis of Two Cases".

Dr. phil. Jüri Pill on sündinud 27. aug. 1943 Tartus. Alustas kooliteed Stockholmis Eesti Algkoolis. Asus vanematega Kanadasse, kus ta Mont-trealis lõpetas gümnaasiumi a. 1960 kooli parimana. 1965 lõpetas McGilli ülikooli mehaanikainsenerina. Sai stipendiumi edasiõppimiseks USA-sse Clevelandi Case Institute of Technology juurde, kus ta a. 1967 saavutas magistri kraadi.

Doktoritööga ühenduses olevad õpingud sooritas stipendiaadina Case Western Reserve ülikoolis Clevelandis, uurides eridistsipliine, nagu sotsioloogiat, arhitektuuri, matemaatika ja süsteemide uurimisteaduse, eriväetusega ja menetlusi samade probleemide lahendamisel.

Praegu töötab Toronto's System Research Group teenistusse, olles konsultandiks suurlinna liikluse planeerimise ja saastamisvastase strateegia kiisimustes.

Akadeemiliselt kuulub Üliõpilas-
seits Raimla perre.

NOORED ROOTSI USKLIKUD OLID VANGIS VENES

MALMÖ (EPL) — Venelased hoidsid 38 tundi vangistuses nelja noort rootslast-usklikku, kes olid külastanud Venemaal üht registreerimata baptistide kokkutulekukohta. Nende passid võeti ära, mingeid võimalusi ei antud endast teatada Rootsi saatkonnale Moskvas ja kõiki kuulati üle KGB poolt pikalt ja põhjalikult. Noored, kaks noormeest ja ja nende abikaasad, olid teel N. Liidust autoga välja Poolasse, kui neid piirilt kinni võeti. Nende poolt tehtud heilindid baptisti koosolekutest konfiskeeriti, samuti kõik võetud pildid ja tehtud märkmek. Auto kruviti koost ära materjalide otsimisel, hambapastatubid lõigati katki ja noored pidid lahtri riietuma põhjalikus läbistamiseks.

Vene võimud rõhutasid, et rootslastel on olnud "halvad külalised" N. Liidus ja püüvaid smugeldada välja "nõukogudevastast propaganda". Nagu selgus, oli KGB noorte kogu reisi kuu aja jooksul Venemaal täpselt jälginud.

Noored, Pelle, 26 fil stud tema abikaasa Elisabeth, 26, joonistustõpetaja, Aleksander, 36, tsivillokoonom ja tema abikaasa Maria, 26, lasteaednik, on pärit Stockholmist, kusjuures viimastest Aleksander on pärit Jugoslaaviast ja kõneleb vene keelt.

Lõpuks anti nad vabaks ja lasti üle piiri, kuid Poolas Svinemündes parvlaeval minnes teostati nende juures uus läbistamine. Nagu selgus, oli selleks kiisk ees Moskvas.

Nagu asjaosalised Malmösse jõudes jutustasid, oli neil N. Liitu minnes olnud eesmärgiks kontakti leida sealsete usklikkaga, kes koos käivad väljaspoolist ametivõimude registreerimist ja järelikult tegus-
vad illegaalselt.

Nagu juhtum näitas, ei tohi turist N. Liidus liiga palju vaadata ega uurida väljaspool seda raami, mida Inturist annab. Kaukasuses külastas nad mõningaid venelaste poolt vangistatud vabauskoguduse vaimulike perekondi, mis tekitas kohe KGB kahtluse nende vastu. Sellest peale peatati nende autot korduvalt teel n. n. teepatrullide (GAI-kontroll) poolt ettekiandega, et tegemist on autoinspeksiioiniga. Nendel on mui-de õigus trahvida teemääruste rik-kumise eest.

Noored olid saanud N. Liidus nimekirja 175 vangistatud baptisti pastori kohta ja seda nimekirja tah-tis KGB oma kätte saada, enne kui see välja läände pääseb.

"Põrandaaluse" jumalateenistuse külastamine toimus ühes Kaukaasia

mägikülas, kusjuures miilits peale tu-li ja noortest Aleksandri tab asinag-ile kuulas. Seal peeti rootslasti ühel campingplatsil kinni terve 60-päeva. Neil õnnestus vangistatud jutustaja-
le nimekirja toaletti visata, nii et ka

järgmise kimbutamisel piiril ei saa-nud KGB seda dokumenti oma kät-te. Ülekuulamine oli jugoslaaviase ja tema rootsi naise vastu palju rangem kui rootsi abielupaari vastu, nii et naine psüühiliselt varises kokku.

UUS "ESTONIA" PLANEERIMISEL TÖNISMÄELE!

Üllatusena nii kodumaa-estlastele kui ka pagulusele tuleb Tallinnast teade, et okupatsioonivõimud on väl-ja kuulutanud uue Estonia teatrima-ja projekteerimise võistluse arhitek-tidele. Kuni seniseni pole midagi kuulda olnud vana, sajandivahetusel ehitatud rahvusliku suuraatsoonia eestlast, märtsi pommiirinnakus 1944 venelaste poolt purustatud ja hiljem uuesti taastatud hoonekompleksi mäele, Endla, Tuvi ja Tõnismäe

tänavate vahelisele maa-alale. Kuigi võistluse tähtaeg on juba tuleval ke-vadel, ei tähenda see veel ehitami-sele asumist — uus teater ei esine muide ka viisaastaku plaanis. Arhitektide võistlus kuulutati väl-ja kultuuriajalehes "Sirp ja vasar".

Kloostri varad on hooldusel

Saksa suursaatkond Rootsis on Saksa valitsuse välisameti ülesan-did saatnud Eesti õigussu kiriku si-nodi esildisele vastuse Reckling-hauseni muuseumis asuvate vara-de osas, mille sisu on järgmine:

"Ikoonide muuseumis Recklinghau-senis asuvad kunstavardad on tõenäo-liselt Petaari kiriku ülemal poolle Eestis aprillis 1944 üle antud ühele Saksa Wehrmatti üksusele palve-ga, neid võtta oma heaperemeheli-ku hoole alla. Ühe Ameerika oku-patsioonivõimude asutuse vahendusel saadus kunstavardad 1959. a. eel-nimetatud muuseumi, kus neid hoi-takse alal.

Muuseumi õiguskandjal pole ku-nagi tekkinud vähimatki kahtlust selles, et ta on altnult kunstavarade heaperemehelik hooldaja. Asjaoma-seid Saksa asutused on juba mõnda aega uurimas tekkinud olukorra õi-guslike aspekte.

Küsimus, keda tuleb vaadelda kui kunstavarade õiguslikku omaniku, kes on kompetentne kunstavarad välja nõudma, ei ole veel lahenda-tud. Juriidilise olukorra lõplikul sel-gumisel tuleb suursaatkond küsimu-se juurde uuesti tagasi."

Selle vastuse sisu kohta tähendab protonotarius Jüri Poska Stockholmis, et vastus esialgselt on rahuldav. Kunstavardad evakueeriti Saksamaale, et neid enamlaste käest päästa. On raske ette kujutada, et neid nüüd võidakse välja anda nendele, kelle, rõõvimishimu vastu varadele 27. asu-tat tagasi anti sõjaväeline kaitse.

● Stockholmis sündis Eva ja Ni-kolai (Nicko) Vesterstenile teise lapsena poeg Nikolai Vestersten on Nymän & Schulzti eestlase-st mitugiakonna juhataja.

Tuleb meenutada, et Tartus ja Pär-nu võitis uute teatritoone ehitami-ne aega tervelt veerand sajandit. Kui asjad uue "Estoniaga" samas tempos arenevad, siis võib juhtuda, et hoone avamine toimub kunagi a. 2000 läheduses...

Võistlustingimuste väljakuuluta-misel märgiti "Sirbis ja Vasaras", et võistluse eesmärgiks on leida uue hoone funktsionaalselt, teatri funktsionaalselt, nõue-tele täiel määral vastav lah-endus, mis sobiks hästi määratud asukohale ja liitaks laimatu Talli-nu arhitektuurilise üldilmeaga.

Kavatsitava hoone asukohaks on, nagu eelpool märgitud, Tõnismägi. Projekti-kohaselt on hoones ette nähtud suur saal 1500 istekohaga, väike saal 350 istekohaga kammere-tenduse ja kontserdi korraldamiseks, muidugi ka kõik vajalikud kõr-val- ja abiruumid.

Uue Estonia teatritoone kogumait pidavat kuuinoma 100 000 kuup-meetrit. Paremaste võistlusprojektiide eest on ette nähtud järgmised auhinnad: üks esimene preemia 4000 rubla, kaks teist preemiat a 2000 rubl., kaks kolmandat preemiat a 1500 rubl. ja kaks ostu a 1000 rubla.

Võistluse tähtaeg on 5. mai 1972 ning zhürii esimeheks on määratud kultuuriminister A. Laus, aseesime-heks Riikliku Ehituskomitee esimees E. Paalman ja Arhitektide Liidu esimees M. Port ning mitmete teiste asutuste ja organisatsioonide esin-dajad, kaasa arvatud Estonia teat-ri esindajad.

RÖÖVID EESTIS

Eestis on röövkallaleitungide arv suuresti tõusnud, kirjutab üks kaasa-maalasi erasteel saabunud kirjas. Tartus ei julge inimesed enam üksildastes kohtades liikuda, kuna seal on kallaletungid alalisel.

Keegi värske tudeng N. oli õhtul kõndinud Emajõe ääres pargis, kui korraga saanud hoobi pähe. N. tuge-va mehena saanud aga kallaletungi-gajast jagu: löönud ülele rusikaga näkku, teisele, kellel oli nuga käes, jalaga kõhtu, mille peale kolmas jooksmas pistnud. Tekkis aga veel rüüselmist, kuid röövlile ei läinud korda võtta tema portfelli ega tasu-kuhara.

Kallaletungide puhul pole palju mõtet miilitsile kaevata sest kurja-tegijad saavad tavaliselt kerge karis-tuse (enamuses on need venelased) ja vabanedes võivad kätte maksta. Tõetamaal rööviti ja peksti rööv-lite poolt läbi kohalik arst.

Kuhu jäi TV ilmaennustaja? LEO RANNALEET ELAB PRAEGU HIMAALAJA EES

Rootsi TV-s oli eriti populaarne eestlasest ilmaennustaja Leo Rannaleet, esimene riigimeteoroloog Riigi Meteoroloogia Asutuses. Pikemat aega on Rannaleet olnud "ruudust" kadunud. Miks? Sellepärast, et ta on juba pikemat aega UNO arengumaade programmi poolt saadetud Himaalaja ja maailma kõrgeima mäe Mount Everesti veerul asuvasse Nepali riiki, et organiseerida seal meteoroloogiat, s.o. ilmajaama ja ette valmistada nende personali. Pärast kahe-aastast teenistust on Leo Rannaleet saanud Euroopa-puhkuse ja saabus koos abikaasa ja lastega Stockholm. Eesti Päevaleht kasutas juhust intervjuerimiseks.

Leo Rannaleet on ametlikult United Nations Development Program-me'i raames nõuandjaks, mis sisal-dab eeltähtendatud ülesandeid. Peale tema töötab samades ülesannetes Nepali pealinna Kathmandus, kus ka Rannaleet asub, veel teine meteoroloog-nõuandja — tehshh Kala Pata-ris. Leo Rannaleedi leping on sõl-mitud kuni 1973-nda aasta veebruar-riini. Nagu UNO ülesannete puhul ik-ka, on arengumaal töötamisel tööta-su maksuvaba. Temaga on kaasas abikaasa Saida, poeg ja tütar, kuna vanem tütar käib Rootsis Gränna in-ternaatgümnaasiumis — Kathmandu ingliskeelne kool sisaldab vaid põhi-kooli. (Intervjuu Leo Rannaleediga ilmub EPL järgmises numbris).

Leo Rannaleet meteoroloogilise kaardi juures.

EPL

11. augustil 1971

VANGIDE AFÄÄR

Midagi salepärist on ilmselt küsimus — kas Vietnamis — see ilmselt selgimisel selle suurest ja risti vastukäivast informatsioonide ja demetide hulgast, mida põhjustas rootsi suurlehe Dagens Nyheteri informatsioon, et SAS-ilt oli 12.13. augustiks tellitud reaktiivlennuk 187 "reisi" äratoomiseks Hanoi, või kui sealne lennuk oli jätku, Laose pealinnast Vientianest.

Et leht siiski paljast kõnu ei teinud, ilmselt selgesti ka demetide, mis esmaajoones rõhutavad, et mõneid andmeid ei ole selle kohta, et ameeriklased oluks lennuki tüürija, selleks olud saksa reisibüroo esindaja, kes absoluutselt saladuskatet nõudnud. Samal ajal selgub aga, et SAS informeeris Rootsi valitsust "eraviisi", ka see, et lennufirma ametnikud ise arvasid, et tegelikult tellijaks on ameeriklased ning et reisi jaoks ei ole keegi muu, kui USA Hanoi sõjavangistuses viibivad lendurid.

Dagens Nyheteri "scoop", maailmaudis tõi kaasa ka kiire reaktiooni — SAS sai telegrammi, et lennuki tellimine on tühistatud. Nii USA kui ka Hanoi ja viiekongi esindajad kinnitsid esmakordselt suures üksmeeles: see kõik on vale ja fantasia. Püsima jääb küsimus, kes oli reisi tellijaks, mis maksis 86.000 dollarit (450.000 krooni) ja olid sealjuures nii solidised, et SAS pikemata oli äri valmis aktsepteerima? Selge on, et teisi mõeldavaid reisi jaoks peale USA-vangide vaevalt saanuks kõne alla tulla. Vanasõna ütlev, kuis suitsu, seal on ka tuld. Asja väljalaskmine enneaegselt takistas lihtsalt õrna asja edasi arenemist. Tõde selgub kahtlemata peatselt.

Peatselt selle pärast, et ilmselt on Nixon-valitsus, tugevalt surutud koduse avaliku arvamise poolt vastu sein, kuna isegi kongressi Esindajatekoda nüüd võitis vastu seisukoha, et "USA peab lõpetama oma sõjalised operatsioonid Indochina riigis, kui see praktiliselt osutub võimalikuks". Nixonile, kes varsti seisab presidendivalimiste ees, o'leks muidugi suureks tagasivalimis garantiks, kui ta suudaks rahva ette tulla sõja likvideerijana. Nii näibki, et Valge Maja ajab

praegu täie auruga diplomaatist väljaspool avalikkust. Üheks prooviks oli äsjane teade, et USA president läheb külla kommunistlikule Hiinale, keda USA ametlikult veel ei ole tunnustanud. Selles loos selgus, et peale presidendi enda nõvandja oli Maaga kontaktis olnud ka teisi inimesi, keda otseselt diplomaatiaga keegi ei o'ksa siiduda.

"USA on aktiivselt pidanud kindlaid kanalid pidi läbirääkimisi Vietnamis sõja lõpetamiseks", ütles president Nixon oma pressikonverentsil Puna-Hiina külastamise küsimuses.

Millised need "kindlad kanalid" on, seda president ei ütelnud. Tulepanu äratav sinjuures m.h. teated, et ameeriklased on Saigonis avanud erikontori "ühenduse pidamiseks Pathet-Laossega", s.t. Laose kommunistliku gerillajärgijatega, mis vastab Lõuna-Vietnami vietkongile. Iseloomus on, kuhu need kontaktid viivad ja millist hinda USA on valmis maksma nii oma lendurvangide eest Põhja Vietnamis kui ka rahu saavutamiseks. Vietkongi "valitsus" Lõuna-Vietnami esitas hiljuti oma nõudmised seitsmes punktis, milles muide nõuti ameeriklastelt kindla tähtsaja avaldamist, mil USA vööd on Lõuna-Vietnami eemaldatud. See tähtaeg oleval üks eeldusi sõjavangide vabastamiseks, keda ametliku arvustuse järele oleval Hanoi 339 meed, keda aga võibolla on veelgi rohkem. Jääb mulje, et tellitud lennukitranspord pidi paudutama umbes pooli vangidest. Kas selle transpordi eel oli antud mingeid siidavaid lubadusi?

Jääb veel üle võimalus, et SAS-i tellimus oli ühenduses varem kõne all olnud plaaniga, mille järele Hanoi annaks kas kõik või osa vange vabaks, tingimusel, et nad kuni sõja lõpuni on interneeritud mõnes neutraalses maas, näit. Rootsis, kus neil kahtlemata oleks "vangistus" mugavam. Muidugi ei ole Rootsi olnud eriti vaimustatud sellest lahendusest.

Tuleb ära oodata, mida lähem tulevik selles tumedas loos selgitab.

KLA

SÜÜTU HING

Kommunistliku partei häälkandja "Ny Dag" on kaevanud JO-le, õiguse esindajale, et Psüühilise riigikaitse ettevalmistamise komisjon on kommunistide sügaval teotatud ja kaevanud, kuna komisjoni poolt korraldatud ühel harjutusel oli põhjalikeks fingeritud Nõukogude Vene invasioon, mida rootsi kodukommunistid valmselt toetavad ja kelle ajakirjandus seda õigustab. "Ny Dag" on leidnud, et 15 miljonit krooni selleaastilisteks harjutusteks on lubamatu raiskamine.

Kui nüüd "Ny Dag" haavatud hinge vaadata selle taustal, mis maailmas on toimunud, siis paraku kõik need maailmakommunisti osad, kes Moskvas nõu pidamas käivad (ja sinna on kuulunud ka rootsi kommunistid), on avaldamad just selliseid reaktiivse tendentsi, kui psüühilise kaitse komisjon on oma harjutustes ette näinud. Eestis, Lätis, Leedus, Poolas, Tšehhis, Ungaris, Bulgaarias, Rumeenias jne. jne. on kommunistlik partei aidanud võrast võimu kas otseselt anastamisel või siis selle võimu toetusel ise vöö-

mule tulekuks. Haavamine on siin teeseldud selleks, et takistada demokraatias kõnelemast faktiliselt ja nime nimetades nendest, kes tõesti on demokraatiale ohtlikud.

Maaja Ranniku malevõit RUMEENIAS

Eesti naismaletaja Maaja Ranniku võitis Rumeenias 13-naismaletaja turniiri, saavutades 11 punkti. Järgnesid rumeenlannad Aleksandra Nicolau 9,5, Margareta Juncu 9 ning ungarianna Zsuzsa Verőci 8,5 punktiga.

Amsterdamis võistleb IEM maleturniiri suurmeister Paul Keres. Osa võitab rida rahvusvahelisi suurmeisterid. Üheksandas voorus oli ta neljas.

VÄLISKOMMENTAAR

TÕUSEV JAAPAN

Juuli algupoleel külastas Ühendriikide kaitseminister Laird Japanit, kus ta kaheksa päeva jooksul pidas läbirääkimisi mitmesugustes küsimustes. Juba tema külastäga ajal hõltsid levima kuuludused ja eraviisilised teated, et läbirääkimistel on sisuliselt olnud tegemist ameerika survega jaapani kaitseviiside loendamiseks ja võimaliku ka autormelvaade sootamiseks. Jaapani valitsusjuht Sato ja tema kabineti liikmed tõrjusid kõiki sellesisulisi jutte. Sellest hoolimata olid välisvaatlajad siiski veendunud, et USA kaitseminister oli avaldanud Washingtoni tungivat soovi, et Jaapan mängeks jõulisemat rolli Aasia sõjaväelises tasakaalus. Selleks pidi vaja olema, et Jaapan suurendaks oma sõjaväest, moderniseeriks oma maavägesid ja soetaks enesele autormelvi ameerika nn. nukiearse vihmavarju täiendamiseks.

Tokiost lahkudes möönis kaitseminister Laird, et tema arvates on jaapani riigikaitse relvad vananenud, mispärast ta on teinud ettepaneku nende uuendamiseks ameerika abiga. Seevastu tõrjus aga Laird teateid, nagu oleksid ka autormelvaade kõne all olnud. Välisvaatlajad jäid siiski arvamise juurde, et tavaliste relvade kõrval olid ka need olnud kaalumisel. Ootikord Vietnamis, sisemised rahutused ja puht majanduslikud kaalutlused eeldasid loomulikult ameerika kaitsekulude kärpimist. Jaapan aga oli juba kaua käinud majandusliku tõusu teed mispärast ta peaks olema võimeline ka oma sõjaväelist panust suurendama.

Teisest küljest oli peaministri Sato valitsus omalt poolt mitmel puhul kinnitanud, et Jaapani riigikaitsekulud tõstetakse niipea, kui aeg sel-

leks on küps. Teatud takistuseks on ainult põhiseadus, mis piirab relvastatud jõudsid minimaalse kodukaitseni. Nüüd käivad ettevalmistuse vastava paragraafi muutmiseks nõnda, et riigikaitse oleks rohkem kindlustatud. Rahuleping on Jaapanil ainult Ühendriikidega, kuna N. Liiduga rahulepingut pole ja selle asendab diplomaatiline erisuhetus. Jaapani välispoliitika nurgakiviks on kahtlemata tugevad poliitilised ja militaarsed sidemed Ühendriikidega. Seda kindlustab mõlema maa vahel sõlmitud julgeolekuping, mis hiljuti leidis pikendamist. Tõenäolikuks on just see leping aidanud oma jagu kaasa, et kaitsekulud kokku hoides võis Jaapan vastavalt rohkem arendada majanduslikku ekspansiooni.

Jaapani majanduse kiire juurdekasv viimast aastakümnel on tõepoolest olnud nii edukas, et rahvusliku tootlangu poolest on ta juba jõudnud kolmandale kohale maailmas. Nagu paljudest kavastest nähtub, loodavad jaapanlased lähema aastakümne jooksul jõuda domineerivale kohale kogu maailma majanduses. Tugev majanduslik vundament võib loomulikult pakkuada head põhialust uue sõjaväelise jõu ülesehitamiseks Jaapanis. Probleem on saanud aktuaalseks vastavalt sellele, kuidas USA sõjaväeline panus Kaug-Idas on hakanud vähenema. Tänavu kevadel teatavaks saanud kava kohaselt suurendab Jaapan oma kaitsejõudsid lähema viie aasta jooksul kahekordselt. Sellega näib kaasa käivat ka relvastuse moderniseerimine, mis oli kõne all USA kaitseministri Lairdi äsjase külastäga ajal. Kuidas on lugu tuumrelvade, pole päris kindel. Peab ainult märkima, et Jaapan on üks neist vähestest maadest, kes tänaseni on keeldunud allkirjutamast lepingule tuumrelvade leviku keelustamiseks.

Asia poliitilise küsimuste asjatundlikumad uurijad on igatahes arvamusel, et Jaapani varustamine tuumrelvade, on ainult ajakäsimus, kuigi nende tootmine ja omanine käieolevat veel ei kuulu valitsuse poliitilise programmi. Jaapani tuumrelvastuse omakorda on aga midagi niisugust, mida nii Põhja-Korea kui Puna-Hiina ja N. Liit näivad kartavat. Kõigi kolme maa valitsused on juba tõstnud hoiatavat häält "jaapani kasvava militarismi" vastu. Nõukogude kaitseministreeriumi häälkandja "Krasnaja Zvezda" arvustas ägedalt isegi Jaapani valitsuse kava oma konventsionaalsete relvastatud jõudude suurendamiseks. Need rünnakud tõendavad iseenest, et tõusev Jaapan on saamas kaasmängijaks Ühendriikide — N. Liidu — Puna-Hiina kolmikprobleemides.

A. K.

Dean Acheson

Kui presidendi abikaasa oli telefonil palunud meest, saadik Novikovi mitte välja saata, ja ka välisministri endale appi palunud, andis president viimaks järele, kuna tema naine ja välisminister on mõlemad asunud selles küsimuses tema vastu.

Kui Dean Acheson kergema südamega lahkus presidendi kabinetist, hüüdis Harry Truman temale järele: "Aga õelge sellele vanale Novocinele, et meie ei tunnund temast vastuvõtul puudust!"

Noored Jõgimarid Rootsi TV-s

Rootsi möödunud laupäevases TV-täiskasprogrammis (progr. 1) "Tält vare här" esinesid noored eesti artistid, vennaeksed Jõgimarid (Porro brothers). Nad andsid kava lõpunumbri — ja selle programmi õnnestumina —, mis sisaldas laulu, zhongleerimist ja akrobaatantsu. Vennaeksed Jõgimarid on väärivad järglased Arvi ja Rolly'le.

EESTI PÄEVALEHT

Niska Dagbladet

Pätoimetaja Juhana Kokla

Vastutav väljaandja

(ansv. vt.)

Arvi Moor

Toimetus ja talitus:

EESTI MAJAS Stockholm:

Wallingatan 32, 1 tr.

Postiaadress: Box 667

101 29 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus

Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Eeskilstuna, tel. 016/14 77 72

Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0

Kuulutusarvete postigiro 60 39 00

—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 128:-

Termin (4 kuud) kr. 45:-

Kuu kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriers

Tryckeri AB Eskilstuna 1971

VAHEMERE "LAHINGUVÄLI"

Venelased alaliseks ähvarduseks

(VE) — Suve alguses sooritas N. Liidu kaitseminister marssal Gretshko koos teiste kõrgemate vene sõjaväelastega ristleja "Dzherzhinski" inspekteerimiskäigu Vahemere viilvabele vene sõjalaevastikule. Niipea kui Mustast merest sõitu alustanud ristleja oli jõudnud Bosporuse väina ja möödunud Istanbulist, "kleepus" laevale külge üks USA kuenda laevastiku ukuluv hävitaaja. Ameeriklaste laev jälgitas venelaste oma nii lähedalt, et "Dzherzhinski" kapten häiritud lõigeks signaalseeris oma jälgijale: See pole Broadway. Palun otsige oma jalutuskäiguks mõni kindlam koht!

See ameeriklaste ja venelaste vastastikune laevade jälgitamine "mäng" on kestnud juba pooltõsinat aastat, sellest ajast peale kui osa Nõuk. Vene Mustamere laevastikust ilmus Vahemere vastukaaliks seal juba aastaid viibinud USA eskaadriale. USA 6. laevastik on patrulleerinud 2330 miili pikkuses Vahemeres juba II maailmasõja lõpust saadik ja ameeriklased on kogu aeg pidanud Vahemere n. ö. oma "järele".

Hulk aastaid said ameeriklased häirimatult sõita edasi-tagasi mööda Vahemere. Võõrad sõjalaevad, millegeda kohtuti, olid kas sõbralikud, neutraalsed või ohutud.

Kuid alates 1964. aastast on ameeriklased pidanud jagama "oma merd" järjest suureneva vene laevastikuga. Tänapäeval mõlemad jõud on peaaegu võrdsed. USA 6. laevastik viitseadmiral Isaac Kiddi juhtimisel koosneb 45 laevast, mille hulka kuulub kolm lennukite emalaeva ja neli allveelaeva. Lisaks neile 230 lennukit ja 25 tuhat mereväesõdurit. Viitseadmiral V. Leonokovi vene laevastik omab 40–60 laeva, 10 allveepaati ja 10 tuhat meest. Lennukid ei pole, väljaarvatud need, mis on helikopterikandjad "Moskva" ja "Leningrad" pardal. Ameerika lahingilaevade keskniiskes vanuses on 19 aastat, venelaste oma seavastu ainult seitse aastat.

Vahemere saadatud vene laevade hulk moodustab umbes poole kõigest, mis neil on liikumas rahvusvahelistes vetes.

USA sõjaväejuhid on loomulikult alameeritud sellest jõudude vahetusest. Nõukogude merejõud kõikidel maailmameredel on viimastel aastatel kasvanud kartuseta tempoga. "Midagi ei peata neid. Nad tungivad igale poole!" — mainis USA ühendatud sõjajõudude staabiülem admiral T. Moorer. Ning NATO jõudude ülemjuhataja Lõuna Euroopas, admiral H. Rivero on lausunud järgmiselt hoiatavat sõnad: "See, mis oli kogu aeg NATO loomulik, on nüüd muutunud tõenäoliseks. Vahemeri on nüüd saanud otsest lahinguväljaks". Vahemeri patrulleerimine oli vanasti nagu "lõbureis". Pärast mereväelaste tahteid sinna tulla vabatahtlikult, kuid nüüd on seal olukord tõsine.

Venelased on Vahemeres muutunud alaliseks ähvarduseks, kuna nad on õppinud pidama oma laevu lõigavalt ja merel varustama kõige häidavajalikuks — õliga, toiduainetega, pommidega jne, nii nagu teevad ameeriklased. Peale selle on vene diplomaatia vallutanud oma laevadele mitmed tähtsad sadamad Vahemere rannikutele nagu Latakia Süürias, Aleksandria ning Port Said Egiptuses. Ja kuna vene laevad on hakanud rohkem liikuma ka Vahemere läänepool, siis on kujunenud neile peastukohtadeks ka Alžeeria sadamad.

Värsi võib selleks saada veel Malta, kuaaenev inglaste koguannata tugipunkt. See võib toimuda äsja valimiste tagajärjel, milliste juhtide partei pääses võimule.

Uus peaminister, bulgaaria päritoluga Dom Mintoff ongi juba astunud samme, mis mõnel pool on äratnud kahtlust, et Malta avab oma sadama basiseks vene laevadele ja et saarest kujuneb uus Kuuba. Peaminister mainis äge, et ükskõik milliseid kaubanduslikke sidemeid ta sõlmib N. Liiduga, saart nad sõjaliselt tugipunktiiks kunagi ei anna. On väetajaid, kes arvavad, et Malta pole laevastikubasina inglastele enam tähtis ega ka venelastele. NATO merejõud Vahemeres ongi "juba suuremalt jaolt stacioneeritud Napoli sadamas. Kuid venelastele võib lähtselt olla vastupandamatu soov demonstreerida punast lippu kohas, mis aastaid on olnud NATO tugipunktiiks.

Ameeriklaste ja venelaste jõudude vastastikune valvamine ja luuramine pannakse kõige rohkem rõhku allveelaevade leidmisele. Kuid see pole lihtne vete, kus päevas paarituhande kaubalaeva kruvid segavad helisid. Kõige intensiivsem on valve kuues kitsamas kohas ehk "väravas", nagu nimetab neid admiral Kidd, ja kust manööverdavad allveelaevad peavad läbi minema. Nendeks on Gibraltar, kitsused Sardiinia ning Sitsiilia saartest lõunas, alad Kreet ja Kreeka, Kreet ja Põhja-Aafrika ning Kreet ja Türgi vahel.

Samal ajal jälgitavad ka pealveelaevade üksteist lakkamatult, tulles mõnikord nii lähedale kui 500 jardi. Ameeriklased on venelaste jälgitajatele laevadele pannud "sappa" kogu neel omakorda jälgijad. Selleks on nad katkest toonud Vietnamist paar 240-tonniseid patrull-kahurpaati, mis arendavad eriti suurt kiirust (kuni 40 sõlme).

Samal tõsine "mäng" toimub ka õhus. Vene pommikindlaid Egiptuse tunnustajadega tõusevad õhku Kairo lennubaasist, et jälgitada 6. laevastikut ja avastada Polaris-allveelaeva. Niipea, kui nad jõuavad USA lennukikandjate lähedusse, antakse viimastel alarm ja ameerika Phantomid on varsti venelastel vastas ja hoidmas neid liiga lähedale tuledest. Sageli lennatakse kõrvuti ja mõnikord nii lähedale, et võidakse heita pilke üksteise lennukitesse.

Suur oli ühe ameerika lendur i üllatus, kui ta nägi oma venelaste "kolleegi" lehitamas suurt alasti kannitari pilti "Polyboy" magasiinist.

Mõlemal laevastikul on osaliselt üsna sarnased ülesanded. Admiral Kidd arestab, et mõlemal poolel on selleks peamiselt oma maa värvid näitamine Vahemere piirkonnas. Sealt lähevad aga nende osad erinevalt lahku. USA lennukikandjad ja nende "Phantomid" on ikka veel ofensiivseteks jõududeks, mis on suutnud idalooli eluliste punktide vastu. Pool laevastiku lennukitest on alaliselt õhus kindlustuseks õhu vastu, et venelased ootamatu rakettide-rünnakuga ei uputaks kogu 6. laevastikut. Venelaste püüded teistest küljest on neutraliseerida USA laevastikut. Selleks on nad koonandanud oma laevadele suurel arvul mitmesuguse võimsusega ja lennuulatusega rakette, alates 22-millimeetrist väikestest kahurpaatidest kuni 400-millimeetrisse suurte ristlejatele.

Vastukaaluks nendele on ameeriklased hakanud oma laevu ka relvastama standardraketidega, millega lennukaugus ulatub kuni 60 miili. Lähema tuleviku kavand neivad ette mõnevõrra tõhusamate vahendite rakendamist.

Kuid ka nendest on vähe, pealegi kus laevad on vananenud.

USA sõjajõududele tuleb seotõttu lähemal ajal 6. laevastiku võimsuse tõstmiseks ette võtta üsna tõhusaid samme.

Sest laevastiku ülesanded on suurend — kaista NATO varustusi, anda toetust Polaris-allveelaevadele, mis opereerivad USA baasidest Hispanias ja Shotimolal, hoida valmis väikesed kuld lihtsasti maabumiseks ning saata venelastele pihta vesinikpomme sõja korral. Ja kuna nendele ülesannetele on lisandunud veel Vene laevastiku neutraliseerimine, siis võib kõigi nende ülesannete täitmise praeguste jõududega ajajooksul kujuneda ülejookivaks.

Seoses marssal Gretshko käituskäigu ilmus "Izvestijas" artikkel venelaste ajaloolisest osast Vahemeres koos väitega, et nad pole seal mingisugused värsked külalised. Kilevi värsi vene laevad olevat Vahemeres purjetanud juba 10. sajandil!

Ning aastal 1770 võitis admiral Orlov Türgi laevastikule merelahingus Tshesme juures. Hiljem olla venelased teinud rida maabumisi Ioonia meres ning koguni vallutanud Korfu saare 1799 aastal. "Ei, me pole mingid külalised selles meres, paljud meie rahva võitlustest on ühenduses selle kohaga", praeib "Izvestija", nagu ikka õõnsate sõnadega. Leht unustab muidugi sealjuures, et venelased pidid varsti Korfult lahku, ma ja et Krimmi sõja tagajärjel Vene laevastik suleti täiesti Musta mere piiridesse.

Eisenhower asendas Nixonit läkituse

Ikestatud Rahvaste Nädal Los Angeleses algas Eisenhoweri medali andmisega kohaliku televisiooni kommentaator George Putnamile. Oma televisiooni-programmi raamides andis G. Putnam ülevaate ikestatud rahvaste saatusest, lubades ikestatud rahvaste saatusest, lubades ikestatud näidalt tähistada, kuni kõik ikestatud rahvused on vabad, vaatamata sellele kas Ühendriikide president näidalt edasi proklamereid või mitte. Ikestatud rahvaste nimel andis medali üle Ikestatud Rahvaste Komitee esimees dr. Olgiert J. Klejnot.

Laupäeval, 17. juulil toimus näidala ametlik avamine Los Angelese maakonna hoone ees, kus lehvitsid 12 ikestatud rahva lippu, kaasa arvatud Eesti siini-must-valge. Tseremoonia avas ukrainlane Nicholas Medvid, tutvustades televisioonikommentaatorit ja programmi teadustajat Robert K. Dornani. Järgnes lippude defile k kõikide USA sõjaväe üksuste esindajate ning USA hümn Los Angelese linna politseiorkestrilt. Liputervituse esitas Bernard Nurmisen ning kõikidele vabaduse eest langenud sängarite austamiseks kotsid leinasignaali pausahelid läbi Los Angelese südalinnas.

Loeti ette President Eisenhoweri originaalne ikestatud rahvaste näidala proklamatsioon, mis välja oli antud aastal 1959. President Nixonil allkirjaga proklamatsioon 9. juulist 1971 sai küllama vastuvõtu ning lüüdi-selet loeti mittemidagi ülevaaks "paberitükiks".

Los Angelese ülemlinnapea Sam Yorty, linna nõukogu ja Los Angelese maakond kuulutasid välja Ikestatud Rahvaste Nädala.

Oma proklamatsioonis linnaapea mainib: "Nõukogude Vene agressiivne poliitika on võtnud vabaduse paljudel rahvastel, nagu Albaania, Bulgaaria, Eesti, Läti, Leedu ... Sellepärast mina kui linnaapea soovin, et kõik Los Angelese elanikud toetaksid nende rahvaste täielikku vabaduse ja iseseisvuse taotlust."

Los Angelese maakonna proklamatsioonis väärirb esiletõstatud lause: "Täname tähtpäev on meile kõikidele meelde tulevatuseks, et suur osa maailmast veel praegu soovib vabadust kommunistlikust valitsusest ja olgu sellepärast teadmiseks kõikidele, et meie ameeriklased ei saa kunagi toetada kolonialismi ükskõik mis põhjusel."

Eriti tugeva resolutsiooni oli esitanud Los Angelese linna nõukogu, mis suure aplausi osaliseks sai. See kõles järgmiselt:

"Kuna kolmas näidat juulis kuulutati Ühendriikide presidendil poolt ikestatud rahvaste näidalaks ja —

kuna selle näidala tähistamine tuleb vabale maailmale meelde, et suur osa maailma rahvaist ägab kommunistliku tirannia all, ja —

kuna ikestatud rahvad maailmas

Mis sai Viljandi ERALENDUREIST?

Viljandi eralennuasjanduse foorumil said üldpopulaarseks kolm leandurit: Ungern Sternberg, Ulrich Bräse ja Anton Pallas. Kaks esimest tegelesid peamiselt ühepinnalise Klemmi lennukiga (Hirthe reamootoriga), viimane aga määrati Eesti Eralennuasjanduse keskuse poolt koos kahepinnalise masinaga (OGL 1, 100 Hp Genet Major mootor, müüdi hiljem tähtsatele) Viljandisse.

Viimane lennuk oli eriti kohane viigulendudeks ja Anton Pallas lendurina oli siin ülimalt kvalifitseeritud, millettõttu lennund temaga olid alati igasugused sõlmed ja "langevad lehed", ülimalt kütitavad ja liigutõmbavad. Katsetel jälile saada Anton Pallas saatusel pärast kurjade aegade tulekut, mis põhjalikult segamini paiskasid mitte üksinda maapealsed, vaid ka taevaalsed olukorrad, ei andnud pisemaidki tulemusi, kuni nõndi juhuslikult tema kohta tulevad teated eraviisilise kanaleid pidi Rootsi.

Nimelt on rootslane Bo Källquist — kes meie kunagise Haapsalu koh-

tuniku ja õigusteadlase Jüri Kuldkepi väimees ja seega abielus eestlari — seadnud endale sihiks koostada ülimalt täpne eesti tsiviil-lennunduse ajalugu ja selleks ta kogus teateid igast võimalikust allikast. "Yaba Eesti Sõnas" ilmunud artikkel naislendurist Elvy Kalepi ja tema viisidist Eestisse oli puutunud ka tema kätesse ja sellest võrsunud kirjavahetus allekirjutatuga valgustas vastastikku nii mõnagi udust umbmäärasust mõõdund aegade orbiidid. Källquisti andmetel on Anton Pallas "as an Estonian seized citizen" koos teiste teemastuguste paigutatud ühele laevale Leningrad kiidutamiseks; selle laeva torpedeeritud saksa allveelaev Soome laheling eranditult pardal olid olevat hukkunud.

Seega tuleb ka Viljandis oma tagasihoidlikkusega, alatihaaratava ilme ja julgusega kiiresti sõpru võitnud lendurit lugeda hukkunuks.

Mis puutub kahte ülejäänud Viljandi lendurisse, siis nende saatuse kohta puuduvad täpsed teated. Ungern-Sternberg, viimase elukohtaga kuskil Preisimaal, jäi kaotatud punaste invasiooniga tähendatud aegadele. Bräse kohta liikus kord jutt, et tema olevat Põhja-Aafrikas olnud kindral Rommeli isiklik lendur, kuid arvatavasti see kuuldus on tugevasti forseeeritud ja tõenäolisem on kahte erikanalit pidi kulgenud jutt, et Bräse juhtinud Põhja-Aafrikas Rommeli operatsioonide ajast üht transportlennukit.

Bo Källqvist valgustas ka Elvy Kalepi ja kuulsas saksa lennukitehitaja Fokkeri siduvust. Nimelt olevat Fokker oma ajal käinud Eestis, kus tal olnud põhjalike täienduste siini sealsele lennukasjanduse fanaatikutele Kalepi ja Jaan Segeleusega. Tegemist on ilmselt Elvy Kalepi isaga. Nad olevat oma ajal Eestis ehitatud isegi kolm eri-tüüpi lennukit "with very interesting features".

A. SEPP

Ado Birk kajastub ok. Eestis

Eesti kompartei ajakirjas "Eesti Kommunist" märgitakse eestisotsi tehnikist Paul Stammi 70-aastast siinipäeva, kes Vabadussõja ajal põgenes Eestist Venemaale (ta oli kommunist Schütz'i poeg). Viimase sõja ajal olnud Stamm partisanide saatmise alal tegev ja teise okupatsioonijärgse partei sõjalise osakonna juhataja ning hiljem põllutööstusministri abi.

Nagu "Eesti Kommunistist" selgub, on Stamm olnud Eesti iseseisvuse alguses ja hiljem tsheks eestlaste jälgitamise spetsialist, kuusjuures temaga ühenduses mainitakse ka Eesti sadadiku Ado Birgi salapärase tsheks kätte saatmise afiairi järgmiselt:

"P. Stamm võttis väga aktiivselt osa eesti salakuulajate ja salakuulavade jaoks juukude avastamisest ja kahjutuks tegemisest. Kümned ja kümmed eesti agendid said Nõukogude kohtus oma kuritegude eest teaditud karistuse. P. Stammi aktiivse tegevuse tulemusena sai teoks üks harukordne sündmus. Üks eesti kodanlane juhtivalt tegeleni, rahvavakonna liidreid, endine välisminister 1922. aastast alates Eesti saadik Moskvas, Ado Birk, hiljalt hiljalt hea näeval 1926. aastal Eesti senikonna Malaja Kialovka tänaval nr. 5 (praegune Sobinovskaja tänav) ning paljastanud Nõukogude ajakirjanduse Eesti kodanluse Nõukogude-vastast salasepsitust".

Eestlanna prantsuse advokaat

Nagu Nizzas ilmuv ajaleht "Nice-Matin" ühes oma suvenumbris teatab, on Prantsuse Noorema Põlve Advokaadide Liitu üksiks abisekreteeriks Pariisi büroos valitud eesti päritoluga noor daam Vera Ainson.

Ta on advokaadide kollegiumi liige Grasse linnas, töötab aga Nizzas Naga EPL kuuleb, on ta Jaan ja Anna Ainsoni tütar, kes on pärit Tarvast. Vera sündis Cannes'is. Aastal 1963 sai ta doktorandi stipendiumi Prantsuse Teadusliku Uurimuste Keskusele, et alustada uurimusi välis-ministeeriumis Pariisis. Novembris 1967 promoveeriti ta juri doktoriaks Aix-en-Provence linna õigusteaduse fakultedile. Väitekirja teemaks oli "Prantsuse konsulid ja reisijad Nizzas 18. sajandil". Nelja aasta jooksul on ta olnud Grasse'is linna, mis muide on Prantsusmaa parfüümtootjate keskus, noorte õigusteadlaste liidu presidendiks.

PARADOKSIDE JA ÜLLATUSTE VIIN

Mitte ainult laul ja operett

(ME) Arvamus, et Viin on ainult laulu, vein, opereti, ballide ja kõigi selliste kergete lõbude linn, oleks väga ekslik. Ainult pikemaajaline Viinis elamine ja tema ajaloo tundmine võivad vastust anda küsimusele, mis linn Viin tegelikult on, kirjutab professor Karl Aun, kes mõnda aega on teadlasena töötanud Viinis. Ta jätkab: Selle juures võib Viini võrrelda kõigi teiste Euroopa suurlinnadega, kuid selle juures jääb Viin ikkagi Viiniks, etse uskmata ainultadeks...

Käesolevaga tahaksin Viini oma-pärasid nii mitmekülgset haarata kui see lühikeses ruumis on võimalik. Aga kinnitan juba alguses, et palju, väga palju, jääb ikkagi alles ütlema. Rohkem rõhku on pandud ajaloole kui see esialgu vahest vajalik näib olevat, kuid ilma sellest ei saaks Viini kunagi mõista.

Kui aastasadu kestnud Habsburgi multirahvuslik keiserriik pärast Esimest Maailmasõda lagunes — või kuulsate riigimeeste inimliku rumaluse tagajärjel lõhuti, selle asemel ilmusid Kesk-Euroopa poliitilisele maakaardile uued rahvusriigid: Tšehhoslovakkia, Ungari, Poola ja kiide langes ka Itaaliale ja Rumeeniale. Sellest "suur-jagamisest", rahvaste enesemääramise õiguse nimel, jäi aga üle pisuke saksaakeelne kõneleva elanikkonnaga n.n. "Deutsch-Österreich", mida "keegi ei tahtnud". (A. Andries: Der Staat den niemand wollte). Ka tema omelaanikond ei olnud kunagi oma "iseisvust" tahtnud. Selle asemel, sellises mahajäetud olukorras, tahtsid ka nemad oma enesemääramise õigust kasutada ja Saksamaaga ühine-

Seda aga ei lubanud suured võidukad lääneriigid mitte mingisugust kujul. Nõnda see saksa keelne kõneleva elanikkonnaga maa-ala, ebamäärane ka kaardi pealt vaadatuna, pidi oma konnajoja kujuga, pidi paratamatult ja vastu oma tahtmist sama iseseisvaks suveräänseks riigiks. Sellest võimatult traagilisest ja koomilisest olukorrast algabki praeguse Austria Vabariigi ajalugu. Selle vabariigi sisse kuulus ka Viin, pea kolmandik kogu viimase elanikkonnast, endine Habsburgi imperiumi pealinn. Siin minevik ja tulevik vihelise suurlinna jaoks kohtusid teravalt kui kunagi varem või hiljem.

ÕNNETUS JA ÖNN...

See oli "õnnetu" Austria, mis toorkord sündis. Aga mõnikord öeldakse, et ka õnnetus võib tulla õnnelikkaga kaelas. See õnnetu "Saksa-Austria", eriti aga Viin, elab veel tänase päevani suurest väinest, kultuurilisest ja muusikalt püüdnud, mida kadunud Habsburgide "õnnelik Austria" (Austria Felix) temate jättis.

Pärast kodusõjalisi (1934) ja muid katsumisi ta hakkas oma iseseisvusega harjuma, sõna "Saksa" kadus tema nimestusest ja Hitler leidis eest juba rahva, kellele "Anschluss" (1938) tuli võimuga peale suruda. Sõda ravis selle rahva lõplikult igasugusest Saksamaaga ühinemise tahtest ja peale teist maailmasõda ei hinnanud see rahvas midagi kõrgemaks, kui oma iseseisvust ja sõltumatust riiki. Viin mängis selles käigus kaheldamatult väga suurt, võibolla otsustavat, osa.

1920. a. oli see "õnnetu" Austria igapädi, eriti poliitiliselt ja majanduslikult, lihtsalt värdjas — "vesipea" (Wasserkopf), nagu austrelased ise teda tavatsesid hüüda. Ta "peaks" oli üle kahe miljoni elanikuga "kolmeveerand-kommunistlik" punane Viin. Ta "sakaks" oli liusam Alpi maa nelja ja poole miljoni "must-katoliiklik" konservatiivse elanikkonnaga, palju päikeset ja aastasadade küpsenud kohalike traditsioonidega ning enesekindlusega. Nende kahe Austria osa vahel oli sel ajal vähe ühist ja palju lahkuhinevat. Viin lihtsalt ei sobinud sellel ajal sellesse Austriasse. Aga Viinil oli ka tema teine peale, tema Habsburgide pärandi päle.

SAKSA KULTUURI PEALINN
Ajalooselt Viin oli olnud Praha-

le, Budapestile, Belgradile, Bratislavale, Triestele, Zagrebile ja teistele nüüd iseseisvate rahvusriikide suurlinnadele sama palju kui näiteks Salzburgile. Kärntenile, Tirolile, Vorarlbergile, mis olid nüüd Austrias. Viin oli tähendanud äraütematult palju ka isegi Münchenile ja Berliinile, kuigi need polnud kunagi kuulunud Habsburgide imperiumi. Viin oli olnud kogu saksa kultuuri pealinn, samuti kui paljude rahvaste Doonau imperiumi kosmopolitaanne suurm- ja pealinn.

Traditsioonipäraselt olid Habsburgid olnud ka viimased "Saksa Rahva Püha Rooma Riigi" keisrid, mis küll Voltaire'i tabava ja terava keele kohaselt ei olnud ei "saksa" ega "rahva", ega "püha", ega "rooma" ega riik". Ja Voltaire'il oli toepoolset õigus. Kuid sellele vaatamata Habsburgide dünastia oli kogu saksa rahva ühtlase poliitiline ja kultuuriline sümbol, residentsia Viinis. Vähemalt seegi kuni Bismarcki uue Saksa Keiserriigi lõu, pealinnaga Berliinis, ja nõnda Austria "saksa ühikonnast" väld ja kihutas (1866). Sellest peale Viin muutus veel üha enam kosmopolitiliseks, kuigi ei kaotanud oma saksa kultuuri ajalooselt säre ka kunagi. Sellisena seis Viin 1920. a. oma teelahkum, täiesti uue Viinina.

Habsburgide Viin ei olnud mitte ainult keiserriigi pealinn, ta oli ka Kesk-Euroopa Pariis "sinise Doonau" kadala ta oli Kesk-Euroopa London panganduse ja majanduse närvikoe sõmpunkina, ta oli saksa rahva Nibelungide sagade kodutare, ta oli Beethoveni, Mozarti, Schuberti, Brahmsi, Strausside ja Grillparzeri ellisemast ajast Kokoschka, Kafka, Schnitzleri, Stephan Zweigi ja... loendamatu paljude saksa kui ka teiste rahvaste rahvaste kultuuri, kirjanduse, muusika ja teatri ja... järe ka kuulsate Sacheri tordide linn. Ka Metternichi linn, sest siin "tantsis" kord Viini Kongress pärast vii Napoleoni üle. Siin on, veel praegu, kõige tähtsam kogu 16-nädalajajandi Madalmaade kunstiniku Bruegeli löbusaist-vaimukaist maalidest ja Albrecht Düreri gravüüridest.

Siin on veel praegu maailmakuluis Hispaania ratsutamiskool, mille traditsioonid on siia toodud Hispaaniast (Habsburgid valitsesid ju kord ka Hispaanias), kuid pärinevad tegelikult Araabia maadelt. Siin on kuulus Viini lauupoiste koor oma sadade aastate traditsioonidega. Siin on tõenäoliku lääne katoliikumaailma kaunim toomkirik-katedraal (Stephansdom) ümbritsetud tihedalt üle neljakümne teise ajaloolise ja kunstilise kiriku pooll. Ainult mõni blokk eemal asub omapärane Karlskirche, mis esitab bütsantsi (kreeka, Ida-Rooma) arhitektuuri Viinis. Siin, linnas, seaneb üks park "Türkenschanzi" nime ja meenutab omaaegseid võitlusi türklastele Viini pärast. Siin on üks suuremaid rahvasteaduste muuseume, kogudega rahvastest üle maailma: Aasiast, Aafrikast, Ameerikast (Mehhiko keiser Maximilian oli ju ka Habsburg). Ainult liisaks — ja võibolla näitena vaheldusrikkusest — siin elab ikka veel edasi igapäeva nähtena ainulaadne (ikandus-käsitöö kunst, kuni tuhat pistet ruutsentimeetrit).

KUI MARCUS AURELIUS VALITSES "VINDABONAST"

Veel enam. Sellest kohalt, kus praegu on Viin, valitses kord, pea paartuhat aastat tagasi, keiser Marcus Aurelius kogu võimsat Rooma imperiumi, mis ulatus Gibraltarist kuni pea Gangese jõeni India piirili.

Siin, oma sõjaväe laagris, mis kandis ladina keeles nime "Vindabona" (millest ka hiljem nimi "Viin" on tulnudki), kirjutas see ainulaadne "keiser-filosof" oma kuulsat filosoofilist traktadi "Meditations". Moodsa Viini südalinnas, "Körgel turul" (Hobert Markt), märgib seda kohta kindlustuselt "Ankeri" suur kell inimsuustesse liikuvate kujudega iga kaheistkümnne tunni jaoks; loomulikult Marcus Aurelius ise, kuid kuulsate Habsburgide kõrval ka näiteks Walter von der Vogelweide ja Josef Haydn. Roomlastel töid siia ka rooma asuna, mis nüüd on kasulik "u ristuingsus" leidnud soome saunaga mitmekümne praeguses Viinis leiduva sauna näol. (Herricht ja teised).

Veel enam. Ka Saksa Rüütliordu (Der Deutsche Orden) leidis Viinis omale viimase kodu ja kõneladeks, et isegi veel peale Esimest Maailmasõda oleval siin toimunud rüütlikis lõmnis.

MAAILMAKULUIS ÜLIKOOL

Aga loomulikult ei tohi keegi unustada ka maailmakuluis Viini ülikooli, mille kõrgpunkt oli ka juba Habsburgide ajal eriti arsti-, õigsue- ja majandusteadustes, näiteks selliste nimegeda nagu Sigmund Freud ja Werner Sombart.

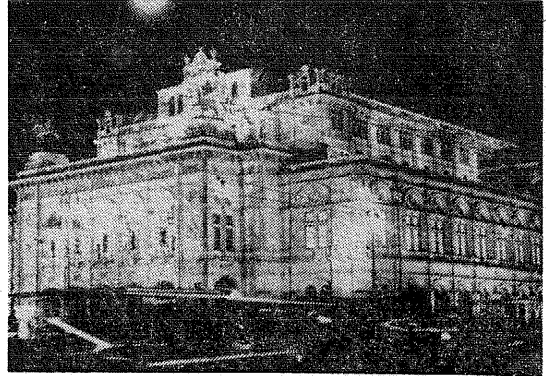
Kõike seda on Viin olnud ja veel palju palju enam, mida võimatu on kõike ülesse lugeda. Kes rohkem tahab, see peab ise Viini tulema ja nägema kuidas võimsad ajaloolised loendid ja loendamatu kuju ning sambad sõbralikult seltsivad pikse ja lille- ning roosiaedadega otse südalinna. Juhuslikult võib ta siis äga sammu peal ka väikemaid üllatusi leida, kui ta selle mehe mälestussambale peale satub, kes esimesena bensiini mootori ehitas, või kes esperanto keele "leivas" (Dr. Zamenhof).

Päriss valalik on näha ka "Donauturmi", mis pole aga veel kümneki aastat vana ja mille aeglaselt pöörlevas kohvikus istudes võib näha mitte ainult algavaid Alpe, vaid ka liusa ilmsa Tšehhoslovakkia ja Ungari piirile.

Aga tee Donauturmi juurde viib paratamatult mööda Praterist, kus seisab mõõdund sajandi lõpul ehitatud kõige suurem karussell maailmas.

Kõik see tõendab ainult ühte — Viini ajaloolist kontinuiteeti. See kontinuiteet elab edasi, ka praeguses Viinis. Ja selle hulka loomulikult kuuluvad ka muusika, oper, operett, teater ja lõpuks ka arvutud ajaloolised veinikeldrid Grinzingsi või südalinnas nende omapärase õhkoonnaga. Juba Habsburgide ajast oli Viin tõeline muusika, kunsti, teatri maailma kululsuste kohtamiste linn. Seda on ta veel praegugi. Tänavail ja loakalides võib tihti kuulda teisi keeli peale saksa keele: turistid, välismaade üliõpilased, kaubandusesinused, diplomaadid, rahvusvaheliste konverentside delegaadid, kunstnikud-muusikud, ja ka poliitilised põgenikud (viimaseid ju veel aastast 1968, Tšehhoslovakkia). Nüüd iseenest mõistetavalt, ja väikese rahvaest, võib kuulda-näha maailmakuluis nagu Menuhin, Oistrach, Rebhoff Michelangeli, Leontyne Price dirigendit Bernsten, v. Karajan, j.t. Viin tundub neile olevat saanud kui teiseks koduks.

Võib teineteisele järgnevalt näda-lalõppudel külastada nii erinevat kontserte nagu nõukogude riigiorkester või Serge Jaroffi kassakate koor (mis algas oma kuulsust ju Viinist 50 aastat tagasi), unustamatut Viini jäärevüüd või Hispaania mustlaskoori

Viini uhkus — ooperimaja — hävines sõjas, kuid ehitati pieteetselt täpselt samal kujul üles.

"Flamincot" jne. jne. Kõnelemata igal üksikul õhtul valikuvõimalustest tavaliseks ooperiks, teatriks, kontserdis. Alates 1955. a. on ka tstatatud riigi-ooperi kuldlongadest lava-eesriie, mis hävines pommidest vaid mõni nädal enne Teise Maailmasõja lõppu.

ELAB KUULSAST MINEVIKUST

Nõnda, Viin elab ikka veel oma kuulsusrikkast minevikust, kuid ta on ka osanud ja suutnud seda säilitada või uuesti saavutada, kui selles on vahepeal midagi kaduma läinud.

Ta geograafiline õnn on olnud seista mitmesuguste maailmatuulte ristlemise kohal, praegu samuti nagu enne Esimest Maailmasõda. Ja klassilise kõrval üllatab ka alati kõige moodsama rohkus nii kontsertidel kui teatris. (Näiteks Kanada noorelt surund helilooja Pierre Mercure'i või noore Tšehhi kirjaniku Pavel Kohout'i töid).

Et ega oma lühi-ülevaadet siiski sealt lõpetada kust oli alatud, tuleme 1920-nad aastad juurde veelkord tagasi. Viin oli ka esimesi kõigist Euroopa suurlinnadest, kus tööliskond ise linnavalitsemise oma käte võttis ja linna sotsiaalküsimusi lahendama hakkas. See oli, imelik küll katoliiklasest sotsialistlikku populaarsust linnapea Dr. Karl Luegeri ajal juba selle sajandi alguses. "Muude hulgas hakkas linn ehitama töölise jaoks odavaväitilisi ühiselamu- ja löi odavahinnalist ühiselamuklate võrgu. Nõnda ka sotsialism tegi selles Habsburgide auurlinnas oma esimesi edusamme. Sellest ajast peale on linnavalitsus olnud sotsiaaldemokraatide käes.

SOTSIALISTIDE ELAMU-KINDLUSED

Kui aga see sotsialistlik linnavalitsus pärast Esimest Maailmasõda veel suuremal kujul uust ühiselamuid ehitama hakkas, siis ei olnud need mitte ainult ühiselamud. Igaküls neist ehitati kui kindlusi, kuulilidaja laskelaadudega katusei või ülemistel kordadel.

Valmis algavaks maailmarevolutsiooniks (mis oli ju juba Venemaal alanud), milles tööliskond pidi ülesse tõusma ja oma võiduga "inimese ekspluateerimise inimese poolt" jädavalt kõrvaldama. Igaküls neist kindlus-elamust kandis ka oma "piihaku" nime, nagu näit "Karl Marx Hof", "Ferdinand Lassalle Hof" jne.

Suurt maailma-revolutsiooni ägi tulnud. Nende "kindluste" osa kodusõjas (1934) oli ka väike. Aga odaväitiliste linna-ühiselamute ehitamine on endiselt jatkunud. Eriti võit- tist see uuesti hoogu peale Teist Maailmasõda. Ainult seokord nad on palju nägusamad ning ilma lasketornideta. Endiselt kannavad nad "piihakute" nimesid. Üks esimesi peale Teist Maailmasõda kannab nime "Georg Marshall Hof", tollaegse USA riigisekretäri (Marshalli plaani isa) nime järele. Aga "Karl Marx Hof" jne. on ka ikka edasi "Karl Marx Hof".

Võibolla see omapärane tähelepa-

nek iseloomustab kõige paremini, mis Viinga on vahepeal ka poliitiliselt juhtunud.

STALIN JA HITLER VIINIS

Võibolla aga veel huvitavam ja vahest ka iseloomulikum on teine ajalooline väikefakt. Siin Viinis kirjutas a. 1913, toll ajal veel täiesti tundmatu Venemaa bolshevik nimega Jossif Stalin, hiljem rahvaste rahvakomissar Lenini valitsuses a. 1917 oma esimese poliitilise traktadi — rahvusprobleemide üle leninismi vaativiklist (ka samal aastal saksakeelses tõlkes ilmunud Viinis. Siinammas Viinis ja samal ajal mõttes valmis teine samuti alles täiesti tundmatu Viini linna tookordne töötö hoolekandeline Adolf Hitler oma rahvusetsialismi püüli "Mein Kampf", mille ta hiljem Landsbergi vangikambris Müncheni lähedal kirja pani. Mõlemad Viinis, samal ajal...? Kas oli see juhus?

Nii, kallist lugeja, mis linn on Viin? Mis on Viin, see laulusõnade järgi sinise Doonau Viin, mille ühest äärel ka praegu voolab läbi sama Doonau, aga läbiapaistamat, õllaikudega vee-pinnal, hall ja sogane?

See on Viin, mida üldsegi pole võimalik tundma õppida kergegi ega kiiresti, sest tema seljataga seisab palju ja palju mitmekandilist ajalugu. See ajalugu on sünnitanud ka paradokse. Lõpuks, Viin on ka paradokside ja üllatuste linn. Kes aga. Viini kõige suuremat kaunistust näha tahab, see tulgu siia mai-või juunikuul.

KARL AUN

Väliskülalisi

Praegu on Rootsis rohkelt liikumas teiste maade eestlasi. Kalifornias viibis evangelistiloonireisil jutlustaja Endel Siitani, Chicagoest abielupaar Rein ja Hilja Pikat, Torontost õpetaja Bruno Edmeria, Unus Mere-maalt Aucklandist Ott ja Lidia Purre ning Lars Meder, Adelaidest Austraaliast gümnasiumiõpetaja Ado Männik abikaasa Mallega ning Mont-realist Herman Viirman.

Kehtna õpetaja äri Helsingis

Helsingis peab endine Kehtna kodumajanduskooli kodukäsitöö õppejõud Tyne-Kerttu Virkki kodukäsitöö-kinkeesemete äri "VOKKI" kaadredesiga Merikannetkatu 3 ja Kasarmikatui 19. Ta on ka käsitööa-jakirja "Omin Käsin" toimetajaks. Räägib ikka veel heameelega ja vabalt eesti keelt ja käib eestlastega läbi.

● 50-aastast sünnipäeva tähistas Beverly Hillsis Kalifornias arhitekt Leo Mandre. Ta on seal arhitektifirma kaasasutaja ja juhatajaks. A. 1945 oli ta m.h. Malmo eesti seltsi asutajaid Rootsis.

RIIN RIVANOOLI veste: KAALU MAHAVÕTMINE

Hiljaegu oli ühes suures Toronto ajalohes lugu linnaümbrusest, kes kuuaia jooksul lühas 30 kilo kaalus alla võtta. Läks kohe haigemajja sisse, et oleks kergem sõna pida ja petteuse kaupa ei ole. Kulu ka ei ole. Haigemaja prii, küll maksumaksjad maksavad. Ajaleht tõi hea raha eest igapäev täpselt ära, mida linnaümbrusest oleks eest heategevaks otstarbeks. Tuli suur ja vägev tshekk. Tegelanekahanes kaalus ja tõusis karjäär. Pilt lehes, nimi jäi selles suus.

Oli meilgi sellest omajagu pahandust.

"Näe, täna hommiku söi ta kolm tükkki peekonit, sa annad mulle ainult kaks ja ikka veel jorised", või jälle:

"Vaata, täna sõidetakse viis korda päevas, sina annad mulle ainult kolm korda ja ikka arvad, et olen palju saanud". Umbes nõnda jorises Aadam, kui oli vaevalt nina lehtetaha saanud.

Ega sest midagi. Abielus inimeste asi, väike jorin peab ikka juures olema.

Nojah, aga mina olen õilsalt vaadates inimeste ja äärmiselt piitlikult oma õppust võtta ja tulu saada. Kuldsed ideed tärkavad nagu iseenesest.

Mis oleks õilsam, kui üks ohver ühiskonnas heaks ja kuulsus veel pealekauba. Hakkas kaalus maha võtma! Ega sellise asjaga närtuda ei maksa, kui keegi ju-

ta ees teinud on. Minu norm olid kaheksakordne ja tsipake üle ka. Ütleme 65 kilo ja kahe kuuga.

Lasin endast siis mitmes huvitava poosis pildi teha, sorteerisin eesti ajalehti, et kellele seadja teatada ja kellele mitte ja lõpuks seadsin kokku teksti sõnariite saamiseks. Tulge ja aidake. Iga mahavõetud naelakese eest dollar või kaks või sada, nii kuidas sõidatunustust. Lubab. Raha jagatakse meie välis- ja sisevõitlejate, noorte organisatsioonide ja laulukooride, koolide ja näitlejate, pankrotitaminevate ühimeeste ja lasterühmade jaoks kõigi teiste abivajajate vahel. Raha laenuks kui raha, kõik andjad oleksid õnnelikud, abisaajad samuti ja igaks inimestaks, et näe see Riin, küll on ikka karakter ja...

Kui siis kõik need mõlemised mud mõeldud olid ja ettevalmistused teoksil, kandsin oma plaani võimustatult Aadamale ette.

Toma kuulas ja kuulas ja mul tekkis juba tunne, et temagi silmad särada löid. Aga siis ta ütles:

"Nii et lähed siis oma kaaluga minuspolele?"

"Kuidas minuspolele?"

"Noh, 62 kilo kaalud ja 65 võtad alla".

Ma jäin tükkisi ajaks lausa oimetuks.

"Näe, sellele ma ei mõelnudki!"

"Ei ooh, väike tehniline väärtus!"

Pagana Aadam, tema tuleb alati oma tehnikaga välja ja ajab kõik mu plaanid sassi!

No ma jään siis nii kurvaks ja olin mitu päeva mossis. Aga kui üks mõte on idanema pandud, siis ei ole mitte ime, kui ta ikka edasi idaneb, kuni lõpuks oma täites lõpsakuses tärkab. Ja mulle tuli uus idee:

"Tead, Aadam, ma panen asja ikka käiku! Parandan lihtsalt selle tehnilise väärtuse ja võtan hoopis 125 naela juurde. Otsin sponsorid, kes iga naela eest maksavad ja ühiskonda toetavad, ajalehed kirjutavad ja pildid pannakse lehte, ja..."

"Kas lähme siis kohe advokaadi juurde või ootame homseni?"

"Anname abielulahutuse asjad sisse. Sa tead, et mulle ei meeldi..."

Ja, ja ja, muidugi ma tean, et Aadamale paksud naised ei meeldi.

Näete, kuidas lähed inimese karjäär ja kuulsus. Sic transit gloria mundi!

Ma olen tähele pannud, et nii pea, kui mina hakkas siirduma poliitikasse või üldse piitlik karjäärile, siis on Aadam sellele risti vastu.

Võib-olla oleks ainus õige tee hakata "Women's Liberationi" liikmeks ja ähvardada tõsta punane lipp kõigi neitsust rõhujate vastu. Kah karjäär! Eks ole!

ÜLEMAAILMSE EESTI RAHVUSKONGRESSI ETTEVALMISTUSED

TORONTO (EPL) — Ülemaailmsete Eesti Päevade raames 1972. a. ühe korraldatava Ülemaailmse Eesti Rahvuskongressi ettevalmistamiseks on ÜEP Peakomitee Rahvuskongressi toimekond koostanud ühis-kasjalikuks raamkava, mis on saadatud tutvumiseks ja seisukohavõtmiseks eestlaste asukohamaade keskorganisationsioonidele, ning A. Eesti Päevade Komiteedele ja Rahvuskongressi toimekondadele ning Kanadas kohalikele Eesti Seltsidele. Rahvuskongressist kututakse oma võtma kõik rahvuskultuurilised ja rahvuspoliitilised alal tegutsevad eesti organisationsioonid ja isikud.

ÜEP Rahvuskongressi raamkavasise juhatuses märgitakse, et kongressi kujuneb vabas maailmas asuvate eestlaste kõige ulatuslikumaks kokkutulekuks, kus seniste saavutuste ja antud olukorra analüüside tuginedes toimub ühiste seisukohtade selgitamine ja tuleviku sihtide seadmine. Rahvuskongress peaks seadma kindlaid seisukohti ja eesmärgi meie organiseeritud välisvõitlusele ja rahvuslikule tööle vaba maailmas.

Ajalistel ja praktilistel põhjustel on vajalik, et Rahvuskongressi ettevalmistav töö toimub eestlaste asukohamaades enne Ülemaailmseid Eesti Päevi.

Eesti Päevade puhul tahetakse Torontos ühtlasi korraldada mitmeid erialalisi kokkutulekuid. Neile erialalistele kokkutulekutele on rahvuskongressi raames arvatud aeg esmaspäeval, 10. teisipäeval, 11. ja kesknädalal, 12. juulil. Eesti Rahvuskongressi peakokkutulek toimub reedel, 14. juulil 1972. Peakokkutulekuks on varutud selle päeva enne- ja pealelõunane aeg.

Rahvuskongressi kokkutulekuteks on Ülemaailmsete Eesti Päevade Peakomitee koostöös Ülemaailmse Eesti Kesknookogu ja Rahvusliku Välisuse Nõukoguga. Rahvuskongressi ettevalmistav kokkutulek korraldatakse eestlaste asukohamaade Ülemaailmsete Eesti Päevade kohalike Komiteede algatusel koostöös kohaliku keskesinuse ja teiste organisationsioonidega. Kokkutuleku kavandamine, organiseerimine ja tegelik läbiviimine toimub asukohamaade ÜEP Komitee juurde loodud Rahvuskongressi Toimekonna kaudu või otseselt Komitee kaudu kui Toime-

kond puudub. Osa võtma kututakse kõik kohalik maa rahvuskultuurilisel ja rahvuspoliitilisel alal tegutsevad eest organisationsioonid.

Rahvuskongressi ettevalmistav kokkutulek asukohamaades korraldatakse ajaliselt nii, et seal vastuvõetud resolutsioonid oleksid ÜEP Rahvuskongressi Toimekonna käes Torontos hiljemalt 30. aprillil 1972. ÜEP Rahvuskongressi Toimekond teeb erimaade resolutsioonidest esialgse kokkuvõtte ja saadab selle hiljemalt 31. maiks kõigi maade keskesinustele ja rahvuskongressi toimekondade teadmiseks ja omapoolseks läbivõtmiseks.

Erimaades toimuvat Rahvuskongressi ettevalmistavatel kokkutulekutel käsitletakse ja arutatakse võimalikult kõiki rahvuspoliitilisi ja rahvuskultuurilisi teemasid

ning, kui võimalik, võetakse vastu resolutsioonid rahvuspoliitilisel ja rahvuskultuurilisel alal. Resolutsioonid käsitletakse meie vabadusvõitluse oga ning eestlaste ühtsust, hoiakut ja sihte eesti ühiskonnas üldiselt ja noorsoo alal.

Rahvuskultuurilisel alal peaksid seisukohad käsitleda eesti rahvuskultuuri oma meie vabadusvõitluses ning eesti rahvuskultuuri säilitamist ja sihte — a) eesti kirjanduse (kirjanduse, ajakirjanduse jne), b) eesti helikunsti, teatri ja kujutavkunsti, c) rahvatantsu ja rahvakultuuri ja d) rahvakunsti ja rahvuspärimuse aladel.

Erialistele kokkutulekute korraldamiseks on esialgselt soovi avaldanud hulk organisationsioone ja grupe. Esindatud on alad nagu uravuspoliitika, välispoliitika, sõjaväelased, kirikud, haridustöõ, skatuliik noorus, rahvatants, rahvakultuur, teater, abistamine, kujutatav kunst, pensionärid, male jne. Erialistele kokkutulekute raames käsitletakse alaseid ja võetakse vastu resolutsioone küsimustes, millest kokkutulnud on eriti huvitatud.

Vastuvõetud resolutsioonid esitatakse. Rahvuskongressi Toimekonna kaudu üldisele resolutsioonikomisjonile koostööstamiseks teistel erikokkutulekutel ja ettevalmistavatel kokkutulekutel vastuvõetud resolutsioonidega.

Rahvuskongressi peakokkutuleku kavas on ettekindeld, läbirääkimised ja resolutsioonide lõplik vastuvõtmine. Peale maade esindajate, kes esikohamaade seisukohti, toimuvad Rahvuskongressi üldkoosolekul ettekindeld Rahvuskongressi peateemade käsitlemiseks.

Resolutsiooni komisjoni ülesandes on esitada resolutsioonide koostööksamine ja neile võimalikult viimistletud kui uandmine üldkoosolekul põpikuks arutamiseks ja vastuvõtmiseks. Resolutsioonikomisjoni moodustavad erimaade ja Ülemaailmse Eesti Kesknookogu esindajad.

● Bostonist USA-st sõitis Euroopasse Irmgard Saar, kes pärast kontinendi-reisi tuleb Rootsi külastama oma tütar Irmgard Taltit.

● Harvardi ülikooli arstiteaduskonna laboratooriumis töötav ins. Lembit Lamsberg, kes on juhtivalt tegev anestesiooloogilistes uurimustes, nimetati täiskasõnlikuks fakulteedi liikmeks.

● Euroopa, Ameerika ja teiste mandrite rannavetes ilmuvad igal suvel kuni 10 meetri pikkused ja 4 tonni raskused giganthaide. Erinevalt mitmetest teistest liikidest on need hiiglased täiesti ohutud. Nagu vaalad, toituvad nemadki ainult planktonist. Sügisel kaovad nad jälle avamerele ja senini pole õnnestunud selgitada, kus nad talve veedavad.

● Inglismaal katvateb grupp entusiastide Atlantide ookeani põhjast üles tõsta 1912 aastal uppunud ookeanahiiglaste "Titanic", et laeva siis mõnes suuremas sadamalinna muuseumina ja luksushotellina kasutada. Praegu aga ei teata veel uppunud laeva täpselt asukohta ning puudub kõrg operatsiooniks vajaminev 2 miljoni naelsterlingit.

● Loomade vill koosneb peaaegu sajaprotsendiliselt valkudest. Võimalik, et tulevikus saab sellest uus toiduväine. Uus-Meremaa teadlased on juba avastanud mooduse, kuidas muuta villa söödavaks valgukangaks. Tõsi küll, praegu toidetakse sellega ainult ketsealuseliste rotte.

● Ühendriikide astronautid John Young, Charles Duke ja Fred Haise, kes siirduvad Apollo 16 maailmaruumilaevaga Kuule eelolevas märtsis, treenivad Kanadas Sudbury ümbruse maastikul, kuna see meenutab kõigil seda maastikku, kus astronautid kava kohaselt maanduvad. Astronautidega on kaasas 16-liikmeline meeskond, mis koosneb geoloogidest ja tehnikust. Oma treeningul sooritavad astronautid miili pikkused jalutuskäike ning korjavad iga retke soo ritamisel 100 naela ulatuses kivinäidised.

● Larry Lewis tähistas hiljuti San Franciscos oma 104-aastast sünnipäeva. Sel puhul võitis ta enesele tööt vaba päeva — ta töötas kelnerina ühes hotellis — kuid jooksis linna parkis 10 km võrra mis on ta igapäevaseks normiks. Ta pühitses ühtlasi 19. aasta abielujuubelit oma 73-aastase naisega. Lewis töötas noorem ees Barnumi tsirkuses akrobaat-

Akad. eksamid

Madison College'i Virginias USA-s lõpetas Patricia Ann Markus-Burford Ba kraadiga prantsuse keele ja kirjanduse alal.

Northfieldis, Minnesota osariigis lõpetas St. Olaf College'i cum laude Jack Juhkental. Ta asus tööle Washingtoni riigi administratsioonis, kasvateb aga jätkata õpinguid magistri astme saavutamiseks.

Venelased praeguse Tallinna tänavapildis.

Kirjavahetus, avaldamata tööd ja raamatud F. Tuglase pärandis

Ajalehes "Sirp ja Vasar" (nr. 29 - 1971) teatati, et lõpetati Fr. Tuglase pärandi arvelevõtmine. Selle ülesande teostas eikomisjon, millesse kuulusid Eduard Päll (esimees, Eesti Teaduste Akadeemia), August Eelmäe (Keelte ja Kirjanduse Instituut), E Keldjärv (Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseum), M Kulna (Riiklik Kirjandusmuuseum) ja Paul Rommo (Eesti Kirjanike Liit. (Komisjoni abistasid kirjandusmuuseumi arhiiviraamatukogu töötajad Alma Möttus, Helene Kulpa ja Leida Vatter, kes koostasid kõigi raamatute ja perioodiliste väljaannete nimekirja. Trükkisid leidis Fr. Tuglase raamatukogus tublisti üle 12 000, lisaks neile veel üle 2000 üksuse perioodikat.

Ülevaade pärandist näitab, et "raamatuid on silmapaistvalt täielik kogus eesti originaalkirjandust." Esindatud olevat isegi üsna vähentatud autorid. Ka ei puuduvat rahvaraamatuid juba 19. sajandi keskpaigast. Eesti kirjandusele lisaks leiduvat rohkesti ka soome kirjandust ning saksa ja vene klassikat.

Edasi näidatakse, et "väga väärtuslikke raamatuid ja reproduktiooni-mappe on kujutava kunsti alal. Ka avaldub selgesti kogu pärandanu huvi maailma maade ja linnade vastu, milledest on läbi teatmeteoseid ja trükitud fotobuudid. Omaalade väärtuse moodustavad reisidelt kaestatud turismibrosüürid, millede hulgas on selliseid, mida Eesti muud pole." Teatmeteoseid olivat üldse väga mitmekesistelt ja mitmetes keeltes. Ka ei puuduvat üldse väga mitmekesistelt ja mitmetes keel-

tes. Ka ei puuduvat bibliofiilsed väljaanded, nagu on seda Riigi Kunsttööstuskoolis valminud M. Underi "Kolm balladi" (1940), P. Luhteni käsitsi paljundatud illustratsioonidega "Juhan Liivi luuletused" (1939), (iraazh 25 eksemplari) ja teised tööd.

Perioodika oluline osa koossevut eesti ajakirjadest ja ajalehtedest, mida "alates meie sajandi 20-nda aastast on endastmõistetavaks kogutud. Kuid ei puudu ka "Perno Postimehe" 1857. ja järgmisi aastakäike. Hermann "Laulu ja Mingu Lehte" on neli aastakäiku, seitse aastakäiku "Olevikku", siis veel "Lindat", "Eesti Postimees" 1866. aastast ning "Postimehe" aastakäike 19. sajandi lõpust ja 20. algusest."

Kunstiteoste nimekirja, kanti üle 1 000 nimetuse. Suur osa sellest olevat pisigraafika. Kõigele hinnatava tähtsusega esinevat veel fotokogu: rohkem kui kahekümnes suures albumis kirjaniku enese poolt dateeritud ja allkirjastatud üle 2 000 pildi, kuna mappidesse paigutatud ülesvõtteid olevat paar korda rohkem.

Suurema osa oma käsikirjadest ja kirjavahetusest (1809 süütsühikut) andis Tuglas juba 1965, aastal Eesti Kirjandusmuuseumile.

Korterist leiti veel ligi 200 mappi, millede sisuks kõigepealt 10 köidet kirjaniku elu lõpu-aastail redigeeritud kriitikat, siis veel väikevorme redigeeringuid, millelede autor olevat liisand soov, et nende edaspidised väljaanded oleksid just sellis redaktitsionis. Ka esinevat neis mappides seni avaldamata katkendeid, kavandeid, teoste sünnilugusid, perioodikas ilmunud sisaldavad käsikirjad "Irdlekkülg", "Rahutu rada" ja teised. Ka leiti ta "Eluloolisi märkmeid" (367 lehte). Lisaks olevat alles ka Tuglase kirjavahetus, samuti mahukas Elo ja Friedebert Tuglase kirjavahetus. Avaldamiseks olevat Tuglase koostanud oma kirjavahetusest 368-lehelise valmikku.

Küsitakse: "Ülevaade pärandist on nüüd olemas, mis saab edasi?" Vastuseks selatakse: "On loomulik, et käsikirjaline vara täiendaks juba varasem kirjandusmuuseumis hoitavat Tuglase fondi, leiaks seal vajalikku hooldamist ja läbivõtmist ning loomulikam materjalid sellest koostatakse. Mis puutub raamatukogusse ja kunstiteostesse, siis oli lahknud kirjaniku soov, et need ei jääks seisvaks muuseumiväljapanekuks, vaid et kirjanikel, kunstnikel ja teistel, kes seda oma töös vajavad, võimaldaks neid seenes asupaigas kasutada. Pärast peatselt algavaid juurdehüütsid Väikeste Illimari (end. Veere) tänava majas nr. 12 saab see soov tegelikkuseks."

Mis juhtus augustis?

- Aug.
- Adolf Hitler kuulutas end Saksa-maa fuüreriks 1934.
 - Kolumbus algas Hispaaniast reisi Uue Maailma leidmiseks 1492.
 - Lõpetati esimese merealuse kaabli panek üle Atlandi 1858.
 - Esimese autotomm heideti Jaapanile 1905.
 - Inglased hävitasid Hispaania Armada 1588.
 - Edison patenteeris mimeograafi 1875.
 - Esimese SOS signaali andis reisi-laev "Ararhik" 1909.a.
 - Singer võitis patendi õmblusmasinale 1851.
 - Cortez vallutas Mehhiko 1521.
 - Ida-Saksamaa alustas Berliini-müüri ehitamist 1961.
 - Maailmasõda lõppes Jaapani alistumisega 1945.
 - Napoleon Bonaparte sündis 1769.
 - Panama kanal avati ametlikult 1914.
 - Klondike'is, Kanadas, avastati kullalademed 1896.
 - Taani meresõitja Bering avastas Alaskat 1741.
 - USA tegi korralduse i automall-veelaeva ehitamiseks 1951.
 - Leonardo da Vinci maal "Mona Lisa" varastati Louvre'st 1911.
 - Byrd algas Antarktika ekspeditsiooni 1928.
 - Naised said hääleõiguse USA-s 1920.
 - Confucius (hiina filosoof) sündis 550.e.Kr.
 - Cleopatra läks vabasarua aspile, Egiptuse väikeste mürknao ham-mustuse kaudu 30.e.Kr.

Kalataud USA supelrandades

MIAMI (VES) — Mehhiko lahte saabus juuni lõpul eriline kalade taud, mida siin nimetatakse red tide. Too punane plisk hävitas kõik kalad, mere koorkloomad ja nn. süttkalad ehk millimallikad. Taud levis kogu aeg põhja poole ja nii tähtsused rannad suruvad kaladest ja mereloomadest, levitades vänged lõhna ranniku piirkonnas.

Suurtse superandades Sarasota, St. Petersburgi jt. piirkondades maeti päevas paiguti tonne viisi surunud kalu, mis randa olid uhutud. Kalade, samuti koorkloomade püük keelati ja supelajad hoiatati, et nad hoiduksid eemale randa ühitud või veel meres hüüvatest millimallikatest. Kõige seotutu lahkus rannadest palju suvutajaid ning turismidari kannatas tugevalt.

Taudi piirkonna rannades eluneb ka arvukalt eestlasi, eriti St. Petersburgis, vähemal määral ka Ft. Myersi ümbruskonnas.

Uus naiste kuulirekord

Kislovodskis Venemaal toimunud tööjõureservide kergejõustikuvõistlusi parandas eestlanna Helgi Parts Eesti rekordid naiste kuulirekord, tõi ühe 16,35 meetrit. Parts oli ka parim naiste kettaheites tulemusena 33,38.

Kuhu nad kadusid?

ROOM — Müüdnud aasta lõpul kui Roomas Tritone tänava lähedal üht hoonet lammutati, leiti maa alt terve kvartal elumaju ja kaubaput-kasid pärit Rooma vabariigi ajast, seega umbes 2000 aastat vanad ehitused.

Mõned neist olid suurepäraselt säilinud. Varemend andis teadlastele veel ühe mõistatuse. Selgus, et umbes aastal 300 lakkusid selle piirkonna elanikud ootamatult kodukohast. Arvamus selle põhjuse kohta on lahkiminevad. Ühed on seisukohal, et tegemist oli veeputusega, teised arvavad, et roomlasi sundisid põgene-ma barbaride rünnakud.

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTILEKE NOORTELE

Suurpoliitilised TAGAUKSED

On müüdnud vara teha järeldusi kolme isiku sõitnused ja diplomaatilise tagatuse kasutamist. Võime ainult rahulduda pealiskaudse ilukõnega: asjata need hiljutised käigud ei olnud. Need kolm isikut on: Israeli peaminister Golda Meir, CIA director R. Helms ja Nõukogude Liidu kodanik Vitalij Jevgenjevitch Lui, lühema nimega Victor Louis.

Lääne ajakirjandus ei saa rahulikult seisatada fakti ees, mis Golda Meir oma Skandinaavia reisi sattu korraga Lapimaale, kaunis lähedale Nõukogude Liidu piirile ja oma ja hiljuti korraldas vastuvõtu. Osalt tahetakse anda peaministri toimingule romantiline sära, aga õigemaks peetakse kohtumise mõne Kremli kõrge positsioonil asuva isiku. Tuletatatakse meelde, et Golda on kogunud hea kogemuste hulga oma salareisidega ja Israeli esimese sõja ajal 1948 Golda kohtus beduiini naiste riutes toorkordest Jordani kuningat.

USA saluure keskasutus — CIA — ülem viibis Israeli ja sealt jatkas oma reisi teistes Kesk-Ida riikides.

Ka teatas olud seni, et niisuguse positsiooniga ametisik nagu Helms, harilikult ei avalda oma teenistustreie. Seokord teatati, et Helmsil oli poliitilisi nõupidamisi Israeli peaministrile lähedaseisvate isikutega.

Üheks omapäraseks ja isegi müstiliseks isikuks peetakse Nõukogude Liidu konanikku Victor Louisi. Ta kuulub juudi rahvusse, ametlikult Londoni "Evening News" Moskva korrespondent, vaatamata ja ta toles lehes vähe kirjutab. Kremli ja oletatavasti KGB ülesandil sooritab ta suure tähtsusega reise. Teda on nähtud nii Hispaanias kui ka Formosaal. 1967, aastal püüdis ta Svetlana Stalini mälestusi üles osta ja

neid muuta Nõukogude Liidule soodsa-maks väärdeid. Ka peetakse teda meheks, kes Moskvast mehkeldas välja Hrushtshovi mälestused.

Nüüdne huvi fookus oli tema viibimine Tel Avivis ja Jerusalemmas. Louisi viisiti tahetaks ühendusse välja Moskva sooviga ülesti diplomaatilisi suhteid luua Tel Aviviga.

Moskva on mõista andnud, et on äärmiselt tähtis, et Moskvale oleks otseühendus Tel Aviviga, kui niisuguse suure tähtsusega problem nagu rahutegemine Kesk-Idas on käsil. On oletusi, et Louis reisi on otseseks järelduseks Golda reisi Soome. 17. juunil Golda Meir ise avas natuke diplomaatilist tagaust, kui ta teatas, Louisil on kõnelus olnud tema poliitilise nõuandja Simch Dinitz'iga. Kõnelus on aset leidnud Dinitzi erakorteris, Jerusalemmas, Nayot tana-va. 40. Kõneluste keskes on räägitud kaubavahetusest ja poliitiliste suhte uuesti loomisest olla Kremi nõus teatava kontingendi juutide emigreerumiseks Nõukogude Liidust Israeli.

Israeli välisminister Abba Eban viljhas sellele, et "Vabekordade normaliseerumine lähemas tulevikus Moskva ei tule temale suure üllatuseks".

El. Lg

Lühiteated Ameerikast

● Ringküsimisel selgus, et president Richard Nixon populaarsus ameerika rahva keskel on tõusnud 6 punkti võrra pärast seda kui ta teatas, et ta sõidab kommunistlikku Hiinasse otsima teid vahetada parandamiseks Puna-Hiina ja USA vahel.

● President Richard Nixon taotleb Kongressilt rutuliseid seadusi, mille põhjal majanduslikeks raskustesse sattunud ettevõtetele saab anda riigi poolt garanteeritud laenu, eemajoones 250 milj. dollarit Lockheed lennukikompaanil.

● Kultuseminister Melvin Laird teatas, et kui Kongress ei võta enne septembrikuu vastu sundusliku sõjaväeteenistuse seaduse pikendust, siis ollakse sunnitud sõjaväkke võtma seni ajapikendusel olnud noormehi, peamiselt üliõpilasi.

● Esindajatekoja demokraatide rühma juhtivaid liikmeid, Arkansasse delegaat Wilburn Mills seletas, et kui demokraatide partei seab presidendid kandidaadiks parjusmeel-se mehe, siis on võimalik võtta president Nixonit.

● Valgest Majast teatati, et Jugoslaavia president Tito külastab USA-d käesoleval aastal. See oleks vastukülaskäiguks president Richard Nicomi külastajaks Jugoslaaviase muudunud aastal.

Auhinnatud fotograaf Uus-Meremaal

AUCKLAND, UUS-MEREMAA. (VES) — Aucklandis ilmuu "The Auckland Star" kirjutab oma 5. juuli numbris pikalt meie kaasmaalast Georg Kohlapist, kes oma elukutses valinud fotograafia ja kellel oli Aucklandis fotode näitus.

G. Kohlapis on tegemist mehega, kes Uus-Meremaal asus 18 aastat tagasi 20-aastasena. Töötanud mitmesugustel tööaladel, mis riik uusinimmigrantidele andis oma agentuuride kaasabil, oli tema õnneks see, et ta sattus töötama trükikottetesse, kus selle ala ära õppis, tegeldes just graafikaga. Siit saigi te-mast fotograaf.

Leht märgib, et pärast sõda kui ta abielu karile jooksis, siirdus ta UPI telegraafiagentuuri fotoreporterite grupiga ühe Uus-Meremaa üksusega Vietnam. Tagasijõudnud sealt asus ta elama Aucklandi, kus ta nüüd on elanud juba poolteist aastat kutselise fotograafina.

Hiljuti sai G. Kohlap I auhinna oma foto ja teema eest, mida soovis võistluskorras saada Pimedate Abitamis Fond, kes fotot ja teemat kasutab oma korjanduse propageerimiseks. Georg Kohlapil oli teemaks noor ema tütrega, kes säravalt silmilil üksteisele otsa vaatavad. Nende kohal oli lause: "What are your eyes worth?"

Lisada võib veel, et fotol olev ema on eestlanna Ann Sommerfeldt, neituna Purre, oma 4-a. tütre Isolde-ga.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 156770-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lõpetatud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat Eesti-Päevalehe tellimiskontakte, sest need sisemaksukontakte seetõttu postgirole, kuna Eesti Pä-

evaleht on kogu tellimisasjaajamise üle võtnud. Tellijatele tulevad edasist sisemaksukontakte, nüüd aga juba uuele postgirole.

Leinateateid

Sydney, Austraalias, suri 16. juulil
Sergius Poom, sünd. 14. novembril
1886 Eestis.

Armas tütar ja sugulane

Helga Vazquez

n-na Kokla

† 30.7.71 Laurel's, N. B. USA-s

Mälestavad sügavas leinas

EMA EESTIS,
OMAKSED ROOTSIS, USA-s,
AUSTRALIAS JA EESTIS

Armast

Helga Vazquez't

n-na Kokla

mälestab kurbuses

FANNY KRUGER-LARSSON

Johannes Hanikat'i

mälestavad

A. PYSS ABIKAASAGA
J. TEESALU ABIKAASAGA
J. SPEEK

Armast sõpra

Johannes Hanikat'i

mälestavad sügavas leinas

MAGNUS SAARNA
REDVIG SOONDR
GUSTAV MARTIN

Eestlased rahvus- vahelise õpetajate ühingu juhatusse

26. — 29. juulini k.a. toimus Oslos rahvusvahelise õpetajate kesko-
nissiooni IFTA (International Federation of the Teachers' Associa-
tions) aastakongress, millest Eesti Õpetajate Keskühingu esindajana
osa võtsid: Henna Kiriikmäe, Leida Laan, Marie Allik, Hilda Marand,
Elsa Kaukas ja Eha Põhl.

Kongress toimus Norra Missionii-
du moodsa ruumes, mis olid varus-
tatud simulaatorite aparatuuridega
inglise, prantsuse, saksa, rootsi, nor-
ra, taani ja hollandi keele kasutamise-
ks. Selle töttu oli kongressi ette-
kandeist ja läbirääkimistest osavõt-
mine ja aktiivne kaasatöötamine vä-
ga sujuv ja meelepärase.

IFTA seekordsest kongressist võitis
osa 16 rahvust (maad), esindades 20
õpetajate organisatsiooni: Saksa, Ing-
lise, Prantsuse, Hollandi, Rootsi, Taani,
Norra, Šoti, Soome, Šveitsi,
Eesti, Iisraeli, Tunesia, Jugoslaavia
ja Austraalia. Vaatlejateks olid kohal
Lõuna-Vietnami õpetajaskonna esi-
dajad, kelle liikmeks vastuvõtmine
tuleb otsustamiseks 1972. aastal.

Kongressil olid seekord arutus-
teemaks õpetamine maakoolides,
õpetustöö demokratiseerimine, alg-
ja keskkooliõpetajate väljaõppe eri-
nevus ja palkade võrdlus. Pärast
nimetatud punkte elavat arutelu-
mist kerkis kongressi päevakorda
Taani eestvedamisel kogu Skan-
dinaavia grupi algatusel IFTA senise
struktuuri ja tegevuse ümberku-
lundamiseks.

Läbirääkimised nim. algatuse üm-
ber olid väga elavad ja pikaleveni-

vad. Lõpuks jäeti juhatusse kaalu-
miseks ja 1972 a. kongressile esita-
miseks ning otsustamiseks Skandi-
naavia grupi viiepunktiline ettepa-
nek.

IFTA juhatusse kuulub üheksa liiget,
neist alalist liikmetena Saksa,
Inglise ja Prantsuse, kuusjuures üle-
jäänud kuus liiget valitakse vahel-
duvalt kaheks aastaks.

Seekord valiti juhatusse ka Eesti
Õpetajate Keskühing (teist korda).
Nimeliselt esindas seda Enn Salu-
verer Cambridge'ist ja asemikuna
Henna Kiriikmäe Stockholmist.

Uueks esimeheks valiti M. Theop-
hil Richner (Šveits), uueks peasek-
retäriks M. Jean Danbard (Prantsus-
se) ja uueks laekuriks James T. Cree
(Šoti). Teised uued juhatuseliikmed
on Rootsi, Lüksemburg, Iisrael, Tu-
nesia ja Holland. Järgmine IFTA
aastakongress toimub 25-28. juulini
1972 Londonis.

Kongressi liikmetele korraldati mi-
tu pidulikku vastuvõttu. 29. juulil
toimus uue juhatuses esimene koos-
lek, millest osa võttis ka Henna Ki-
rikmäe. Koosolekul arutati peamiselt
Londoni kongressi ettevalmistusega
seoselevaid küsimusi. Esialgselt ot-
sustati päevakorda võtta õpetajate
väljaõppe ja IFTA tulevane struk-
tuur ning koostöö teiste õpetajate
rahvusvaheliste organisatsioonidega.
Järgmine juhatusse koosolek otsustati
pidada Pariisis 30 ja 31 oktoobril k.a.
Lõpuks olgu veel märgitud, et pa-
gulasrahvastest on eesti ainus, kelle
organisatsioonitüüp õpetajaskond kuulub
täisõiguslikku liikmena õpetajate ra-
hvusvahelisele forumile.

H.K.

● Torontos tähistas 70-aastast sün-
nipäeva pedagoog ja vaimulik te-
gelane Linda Reins, n-na Dahl. Ko-
dumaal lõpetas ta baptisti usute-
duse seminari. Rootsi paguluse
saabudes lõpetas ta erikursused
eestirootslastest õpetajate ja töötas
rootsi algkoolides õpetajana. Kana-
dasse läks a. 1951, abielulises se-
al end. Haapsalu haigla majandusti-
lema Aleksander Reinsiga. Mees
suri a. 1969.

● Euroopa kontinendi-reisilt saas-
tus USA-se Schenectady'se taga-
si tuntud foto- ja filmimees El-
mar Epper, Portugalis filmis ta
USA tellijatele m.h. härjavoitlusi.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Tennis

SET-i klubimeistri võistlus lähe-
ne! Üksik ja paarimängud. Meistri-
le hr. Lõppu rändauhind. (näha Sil-
veraskeni vitriinis Sergelturil). Ka
juniorid ja daamid teretulnud!
Eelvoorud algavad esmaspäeval, 23.
aug. Võistlusteks ülesanda hiljemalt
21. aug. Harry Saarele (võistluste
juhataja) tel. kodus — 26 59 87, tööl
— 22 25 60.

BASTAD

"Baltutlänningen" filmis ja
diskussioonis Bästadis

Eesti Keele ja Kirjand. Instituudi
poolt korraldatavas suveülikoolis Bäs-
tadis 14.—21. augustil on töökavas-
se võetud ka filmietendus, milleks on
õnnestunud üürida kohalik kino
"Scala". Linastamisele tuleb Bergen-
stråhle film "Baltutlänningen", mil-
lele hiljem järgneb diskussioon. Eten-
dus toimub esmaspäeval 16.8. kell
1900 ja sinna on teretulnud ka mit-
tekursuslased.

Suveülikooli juhatus

ÕPETAJATE SUVINE KURSUS BÄSTADIS

Koolide Peavalitsuse ja Eesti Komitee ühisel korraldusel toimub kirj-
jekordne eesti õpetajate kursus 12.—19. augustini Bästadis Maleni ran-
nahotellis. Kursusest võtab osa 25 õpetajat, kes töötavad eesti alg-
koolides, täienduskoolides ja mängurühmades. Kursuse juhatajaks on Eesti
Komitee Kooli- ja noortetöökonna esimees fil. dr. Johan Unger-
son. Kursuse kava on ulatuslik ja hõlmab peale põhiteemadest lühema-
mise eriti metoodilisi küsimusi eri koollitüüpides ja õppetöö planeeri-
mise probleeme.

Aktuaalsetest koolireformidest an-
nab ülevaate adjunkt William Muld. Pedagoogilist ja metoodilist õppetöö
planeerimist eri koollitüüpides käsit-
levad adjunkt Helga Kerstell, adjunkt
W. Muld ja lektor Joh. Ungerson. Rahvuslike ainetes õpetamise metoo-
dikest eelkoolis ja mängurühmades
räägib adjunkt Helga Kerstell ja sa-
mu probleeme laste suvikodudes kä-
sitleb koolideinspektor Herman Ra-
jamaa. Audiovisuaalsete õppevahen-
dite praktilist kasutamist eesti ma-
teaduse ja teiste rahvuslike ainetes
õpetamisel demonstreerivad adjunkt
Aadu Kajassaar ja lektor Joh. Un-
gerson. Õpinguide vormi rakenda-
mist seitskondlike organisatsioonides
ja noortetöös tutvustab Eesti Komitee
abiesimees Heinrich Mark. Rahvuslike
põhinäideid käsitlevad kursusel meie selle ala head spet-
sialistid. Eesti keelt ja soome-ugri
keeli käsitleb prof. Juulius Mägieste,
eesti kirjandusest ja kirjandusaja-
loost refereerib kirjanik Bernard
Kangro, kakskõelsuse probleeme
analüüsib prof. E. Oksa, psühho-
loogia loengud peab dotsent Teodor
Künnapas, eesti kultuuri võrd-
leb skandinaavia kultuuriga prof.
Gustav Ränk ja eesti taimestikku tut-
vustab lektor Joh. Ungerson. Rida-
tunde on ette nähtud veel muusika-
ja lauluõpetamisele ja -õppimisele,
mida juhatab Göteborgi Eesti Algkoo-
li juhataja Eero Tarjus. Eesti näite-
kunst ja dramatiseerimist koostöös
ja mängurühmades käsitlevad näitle-
jad Tiit Haamer ja Anne-Mari
Horm-Asker. Filmistuudio saladusi
õpetab kursustaltele hambaarst ja
filmimees Olavi Lepp. Kursuse kava
hõlmab veel ühepäevase ekskursio-
oni, mida juhatab lektor Joh. Un-
gerson.

Kokkuhoidlik ONU SAM

NEW YORK (VES) — Ameerik-
laste prestiižilanges hiljuti Sak-
saamaal järele mõne tugeva piigala
võrra, kirjutab üldtuntud kolum-
nist Victor Riesel. Nimelt kutsuti
USA saatkonda Bonn's kümme-
nõukamat saksa ajakirjanikku, et
nädal suuteks Ameerika üht föö-
luniooni juhti. Kui intervjuu ja
kerge eine koos jookidega oli möö-
das, esitati ajakirjanikele söögi- ja
joogiärve — ümmarguselt 3 dolla-
rit mehe kohta. Vahanduseks öeldi,
et U.S. Information Service'i kui
intervjuu korraldajal puuduvad
selleks elarves summad.

Saksa ajakirjanikud maksid ebata-
valise arve ja lahkusid, et siis kir-
jutada pressikonverentsil saadud
"suurt uudist", nimelt kui võrd-
amerika töölised on vähemad nõukogude
või tema satelliitide töölisest...

V. Riesel ütles, et naeruväärse
kokkuhoiuga kõigutati ameeriklaste
prestiiži, kuid samal ajal ohverda-
takse miljonid just vastupidiseks,
USA-le vaenuliseks propagandaks.

UN-i üks allüksusi — International
Labor Organization (ILO) omab
Genfis võimsa palee. See on sisuliselt
USA-vastane organisatsioon, mil-
le perioodiline trükk "International
Labor Review" ülistab Lenini, mark-
sismi, kommunistlike maade "tööli-
sunoone" ja teeb päris süstemaatiliselt
ameerika-vastast propagandat. ILO
ütlapdamiseks minevatest summa-
dest tuleb 25 prots USA riigikassast,
kuna venelased maksavad ainult
10,4 prots. USA hoidis mõni aeg ta-
gasi 19 miljoni dollari ulatuses oma
liikmemaksusid ILO-le tagasi, kuna
selle ameerika-vastane propaganda
ületas juba piiri. Nüüd on jälle lei-
tud kompromiss ja USA maksab veel
lisaks 5,3 miljonit oma osa uue palee
ehitamiseks Genfi järve ääres, kuna
senised ruumid jäid ILO tohtule
sekretariaadile kitsaks. 35 dollarit vä-
lisajakirjanike söögi-joogi kuludeks
ei olnud aga ameeriklastel "elaru-
ves"...

Võitis auto

SAUL TSTE. MARIE (EPL) —
Ühel Kanada loterii laeratsas õnn-
estlasele August Alboele Sauli Ste.
Marie — ta võitis 50 cendiga ost-
etud piletiga (umbes 250 kr) 5 200
dollarilise (kr 26 500) hinna. Au-
gust Albo on elanud Sauli Ste.
Marie juba 20 aastat.

● Södertäljes sündis Eva ja Toe-
mas Sepale tütar.

Gimo-kursus läks käiku

GIMO (EPL) — Eesti Rahvaüli-
kool asvas oma 12-nädalise suvekursuse
esmaspäeval, 2. augustil Gimos.
Medborgerskolan rektor Robert
Sterner tervitas kursustasi ja lek-
tooreid ja soovis õpetegevuseks
edu ja õnne ja meenutas ühtlasi
soojade sõnadega varasemaid koh-
tunisi eestlastega Gimos.

Kursusejuhataja Erik Sergio aval-
das headmeelt süvenenud koostöö
üle Eesti Komitee ja Esinduse vahel.
Eesti Komitee poolt ütles tervitussõ-
nu William Muld, tähendades ühta-
si, et käesolev suvekursus on esime-
seks reaalseks sünnimütsiks süveneva
koostöö alal. Ta täendas ka m.h.,
et aastate jooksul on palju muutun-
ud nii üldpoliitilisel väljal kui ka
Rootsi-olukorjades. Rootsis on olu-
korrad pagulaste tegevuse seisuko-
hale kujunenud raskemaks kui mõni
aeg tagasi. Tugevam press väljas-
poolt peaks meid ka tugevamalt si-
duma ja aitama seega üle muredest.
Igatihe panus on seejuures oluline.

Esinduse bürojuhataja Ahti Pae
instrueeris seejärel kursustasi praktili-
selt küsimustes. Õppetöö algas sa-
mal päeval. Teisipäeva õhtul esines
fil. Leo Rannaleet loenguga Ne-
pali kuningriigist, täiendades ette-
kanget rohke valgusplaatide näita-
misega. Kursuse kavas on m.s. ka
lainetöödõnnud filmi "Baltutlänning-
en" näitamine ja diskussioon filmis
esitatud üle. Kursus lõpeb 25. augustil.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usalausuga
matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldhögängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 83 98

Erialad:

Eestikombelised
matusetalitused
Ööpäevane ravikord

Aucklandist Stockholmi

Aucklandist, Uus Meremaalt, viib Rootsis külas abielupaar Ott ja Lidia (n-na Parsman) Purre, kes Rootsis sinna asusid paguluse algaastatel. Hr. Purre teenis omal ajal Stockholmis Handelsbankenis, nüüd töötab ta Uus-Meremaa maksovalitsuses. Ta on majandus-teenlane.

Vesteldes hr Purrega Uus-Meremaast, mida nimetatakse nagu Rootsi "healumaaks", kuuleme, et see epiteet ei ole põrmugi liialdatud — Uus Meremaa oli oma sotsiaalseadusandlusega Euroopast ees juba kaua enne Teist maailmasõda. Elustandard on kõrge, sealjuures on aga maksud märksa vähemad kui Rootsis — keskmistelt palgakelt umbes 25 protsenti. Uus Meremaa kliima on pehme ja mis maastikku puutub, siis esinevad kõik maastikutüübid, lausikimaast kõrvmägedeni ja vulkaanide. Mis eestlastesse puutub, siis läheb neil üldiselt hästi, nad hoiavad kokku ja kohtuvad järjekindlalt, kuigi mingit otset ühingu praegu ei ole olemas.

Purrede reis Rootsi läks üle Fidzhi ja Havai saarte, USA ja Kanada ning Inglismaa. Tagasi sõidavad nad pärast kontinendi külastamist sama teed kaudu.

Sovjet atakeerib Rootsi vastu

MOSKVA A— Sovjeti armee häälekandja "Punatäht" atakeeris oma pühapäevases numbris teravalt Rootsi salajaste sõjaliste õppuste vastu, võttes aluseks rootsi ajakirja "Fib-Aktuellt" artikli.

Õppust kirjeldatakse "Punatähes" kui "avalikk u provokatsiooni" ja "mustavalt sovietaenulikk". "Õppuste juhataja", kirjutab "Punatäht", "on mõelnud N Laidu rünnakut sõjalaevadega Rootsi ranniku vastu, maandumist üksustega, Gotlandi okupeerimist ja pommitamiskuid Malmö, Visby ja teiste asutuste vastu."

Rootsi kaitseminister, ülemjuhataja ja Psühholoogilise kaitses valmisoleku asutuse juhataja ütlevad, et seose õppustega ei ole nimepidi märgitud ühki riiki. Viimane ütleb, et on nonsens süüdistada tema asutust venestases hoiaikus.

HUUMOR

Jalggratatsõitja kihutab purjus mehele otsa. Ta tõstab mehe jalule ja vabandab viisakalt ettevaatamatuse pärast. Vastab purjus mees:

"Ooh, sel-lest ppolle viga midagi, ma pidin nngunil just ümber kukkuma."

KONARLIK TEE PEKINGI MEELEOLUD KAINENEMAS

WASHINGTON (VES) — Pekingi-Washingtoni suhete loomise osas hakkavad meeleolud juba kainenema ja viimastel päevadel tuuakse ajakirjanduses arvamusi, mis teevad Nixonit külastäguvaated Pekingi üsnagi tume-
Tshou En-laile lubas. Ajakirjandus on seni tollest kõnelusest teada saanud ainult teise järgu uudiseid. Peale selle, et kõnelused kestsid kokku 20 tundi, on nüüd kirjutatud, et need olud paiguti kaunis ägedad ja katkenise äärel. Seejuures oli Tshou En-lai, kes vääriruse mõttes ameerikalasega kõneles tõlgi kaudu, end korra ägedusehoos unustanud ja ütelnud puhtas inglise keeles oma töl-gile, kuidas seda mõtet tuleb öiges inglise keeles edasi anda.

Kui Washingtonis ja Pekingis üheaegselt Kissingeri külastäguust teadeldaldata, mõjus see maailma avalikkusele peagu samasuguse pommina, nagu 1939. a. Ribbentropi külastägu Moskvasse. Mitmed välisriikide riigipead, NATO peasekretär, paavst jt. leidsid võimalikule Nixonile reile Pekingi vaid õnnistavaid ja tunnustavaid sõnu. Ühevõrra liberaalseks ja naiivseks muutunud üldtuntud ajaleht "The Christian Science Monitor" tõi kogu esikülje ja veel mitme sisekülje ulatuses artikleid, nimetades Nixonit sammu "lõimurdeks Hiina rindesse". Kissingeri uueks Marco Poliks jne. Kõrbedati toodi artikleid mitme eriala vaatevinklist, kuidas suhted Hiinaga võiksid areneda. Muuhulgas maaliti roosiline pilt tuleviku hiigelskandusest Puna-Hiinaga. Üks ajalehti arvas juba teadvat, et peatselt toimuvat saadikute vahetust ja et Nixon määravalt Henry Kissingeri suursaadikuks Pekingi.

Näiline sõprus kahe põlise viha-vaenlase vahel oli seda üllatavam, et alles veel kolm nädalat tagasi Pekingist avaldati "karm ja tõsine hoiatus" USA-le ning kommentaariks teatati: "President Nixon ei pääse iialgi ajaloo karmi, aga õiglas kohtu eest." USA vihkamises oligi Nixon Pekingile peamine vihahalne, kuna Korea sõja ajal Nixon nõudis Puna-Hiina pommitamist.

Nixon on nüüd võtnud omaks reaalpoliitika, kirjutab ajakirjanik E. Cuneo, ja seoses sellega teinud oma poliitika kõrgemini suhtes 180 kraadilise pöörde. Reaalpoliitika on alati olnud võrdlemisi küüniline poliitika, milles unustatakse ja ohverdatakse teist. Ka Nixon on ilmselt unustanud 50 000 Korea langenud ameeriklast ja selle fakti, et Puna-Hiina oli nendes kaotustes peastüdlane ja et Puna-Hiina selle eest UN-is tunnistati ka agressoriks.

Mis on Nixonil peaaesmärgid suhete loomisel Puna-Hiinaga?

Lääne-Saksa "Der Spiegel" kalkuleerib: 1. Ameerikal on peagu võimata puhta nahaga Vietnamist välja tõmmata. Oma poliitilist ja moraalset kaotusest seal tahab Nixon nüüd parandada külastäguuga Pekingi katta. 2. Nixon pole suutnud Moskvat järeleandmistele sundida ja tahab nüüd Washington-Pekingi teljega Moskvale suuremat survet avaldada. Peale selle lootvat Washington, et Pekingi survele on tal võimalik kätte saada ameerika sõjavange Põhja-Vietnamist.

Mis puutub Hanoisse, siis selle osa kogu loos jäänud tume-
Vietnami kompartei häälekandja kir-

Astronauudid maandusid õnnelikult

HOUSTON — Ameerika kosmosereis, sestest ajaliselts ulatuslikum ja teaduse seisukohalt lubavim, lõppes möödunud laupäeval õnnelikult: astronauudid David Scott, James Irwin ja Alfred Worden maandusid Apollo 15 sõidukiga Vaiksel Ookeanil Hawaiist põhjapool, üsna neid ootava ja vastu võtva angaarlaeva "Okinawa" läheduses.

Ameerika seekordne Kuu-reis oli järjekorras, nagu teada, viies, kuid teaduslikult enim õnnestunud. Kõigi selle materjali hulgas, lisaks kruusale ka kivikildudele, mille astronauudid Scott ja Irwin Kuul lähedalt 70 tunni jooksul kogusid, on 2,5 m pikk kristallitaoline kivi mis arvatakse kuuluvat põhilisse Kuu koostisse. Selle teaduslik väärtus on tohutult suure tähtsusega.

Astronauudid andsid Kuu-sõidukist TV-satelliidi kaudu intervjuu, milles David Scott rõhutas selle maailma-ruumi sõidu väärtust, mida hiljem näitavad reaalsed uurimistulemused. Astronauudid väidavad sekkord karanteeni, kuna nüüd on lõplikult selgunud, et Kuult pole midagi nakatavat kaasa tuua.

Venelased olid saatnud uudishimulikult USA maailmaalava maandumist jälgima üle elektroonikaga rikkalikult varustatud nn. "kala-laeva", mis oli ainult 1,5 km maandumispaigast eemal. Raadio-teel pakkusid venelased oma abi, kuid Ameerika lennukikandjal vastati: "Kudagi siit kiiresti!"

Nüüd juba neljapäeval Pekingi kompartei keskkomitee juhtivad mehi Kuo Mo-jo kohtumisel Kanada poliitiku Stanfieldiga, et Puna-Hiina nõuab kokkuleppe taotuks Taivani, täisõiguslikku kohta UN-is ja USA vägede täielikku väljalõmbamist kogu Indo-Hiinaast.

Kui oli juba eelkõikulepe Nixonit külastäguks, mis pidi "tooma rahu mitmete tulevaste põlvkondadele" (meenutagem Münchenit!), siis jääb selgusetuks, mis olid selle põhjalused. Ameerika avalikkusele on praegu veel raske vastu võtta seisukohta, et Taivani tuleb loovutada.

Kuo poolt mainitud nõuete täitmiseks loodab nähtavasti alles siis, kui Nixon on Pekingis. Selleks ka Kuo hiinalik meelitus: Nixon kuneaks George Washingtoni, Abraham Lincolni ja Franklin D Roosevelti (!) kõrval suurimaks USA presidendiks, kui ta muudaks oma värvi ja teeks sel teel "tõelise kontributsiooni maailma rahu heaks". Pekingi sõiduni on veel palju aega ja enne seda võib mõndagi juhtuda.

VOX

SAATED eestlasile

AMEERIKA HÄALE eesti saatet antakse iga päev kell 16–16.30 ja 17.30–18.00 (Rootsi aja järele) laupäevadeks kell 13 m (21 740 kilohertsit), 19 m (15 235 ja 15 270 kh), 25 m (11 960 kh) ja 31 m (9 660 kilohertsit).

Lisaks kõigis saates antavaile päevauudistele ja kommentaaridele päevaküsimuste kohta on eriteemade käsitus eestikeelsetes saates järgmise rõhuasetusega: pühapäeviti esimeses saates usulisi meditatsioone, kummagis saates tänapäeva noore põlvkonna küsimusi, esmaspäeviti Ameerika olustikkude, teisipäeviti välis-eesti kroonikat, kolmapäeviti reportaaže — hülmates kultuurikroonikat, neljapäeviti teaduse ja tehnika vaatusi, reedel majanduse ja inimeste elujärje küsimusi ja laupäeviti ülevaade nädala sündmustest ning kultuurikroonikat, hülmates välisestlast.

EESTI VABADUSE HÄALE saatet Madridi raadio kaudu toimub hommikul kell 8.00 lähilainel 32,74 m ja kell 13.30 lähilainel 32,4 m. Saadete kestvus 15 minutit.

Pan Am omab kogemused

See on see mis loeb

See on see millest õpib

Üle aasta on Pan Am lennanud nüüd 747-ga

Üle 2 miljoni reisija võivad pidada endid pionäärideks

Need on lennanud 747-ga koos meiega
Meie olime jälle esimesed

Pan Am 747

Pan Am

Jakobs torg 1, 111 52 Stockholm
Tel. 08/23 19 20

